Контрольный экземпляр

МОАРШАЛ ДА ПАРТКОНФЕРЕНЦЕ ДЕЛЕГАТАШКА!

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 8 ДЕКАБРЬ, 1988 ШУ. ★ № 146 (7649). ★ Мах 3 кеп.

Кхоана Грозне хьаелл XX-гІа Нохч-ГІалгІай областной партийни конференци

ДОШ ГІУЛАКХАЦА ЧІОАГІДЕШ

КХОАНА ший болх дІаболабергба вай республика аргІанарча XX партийни конференце. Из Нохч-ГІалгІайчен ерригача партийни организацешта а берригача къахьегамхошта а чІоагІа лоархІаме хІама да. Конференце делегаташ хьожаргба дІадахача кхаь шера партийни органнзаце кулгал а деш, къахьегама коллективаша республика экономика, культура, соцнальни хьалаш дегІаккхувлаш даьхача толамашка, цу хьакъехьа диниа дисачунга, тІехьагІа дІайодача хана наьха вахар тоадара, перестройка дІахо а кІоаргъяра де дезачунга. Таханарча хано дІадеххача тайпара кІоаргта анализ ергъя балха тІа нийсденнача кхоачамбоацарий, белгалбоахаргба царна бехке бараш.

Мишта кхоачашду вайх хІаране ший декхар? МалагІа дакъа лаьцад вайх хІаране перестройка чакхйоаккхача? Дог цІена, майра, вІашн юхь йоагаяр ца кхераш, доагІача тайпара, партийни хьисапе дувцаргда коммунисташа шоай форуме цу лоархІамеча дешай хьакъехьа а.

Вай массане а дика кхетаду коммунисташа итогаш еш дола дІадаха кхо шу къаьстта чоалхане а лоархІаме а хиннаргА. Уж шераш йоккхача эргалонний ха яр. Боккъонца аьлча — революционни ха. Из ништта хилар хьахьокх вай республике цу юкъа хиннача доккхийча хувдамаша а. Къаьстта дикача оагІорахьа хувцаеннай партийни балха стиль. ДуккхагІболча пртийни кулгалхой балхацара дІайоалаш латт хьалха хинна командни методаш. Партийни политика чакхйоаккхаш цар дуккхагІа теркам тІаухийт нахацара бувзам чІоагІбара, кадрашцара болх, наха политически, идейни кхетам балара гІулакх тоадара. Вайна ма харра, хІанз кІезнгагІа нийслу партийни кулгалхоша боаламий специалисташта ца йоагІа новкъарленаш еш йола моттигаш.

Тахан вай республике хІара къахьегама коллектива балха тІа гуш да перестройка зІнргаш, холуш да экономически реформа толамаш а. Колхозашка, совхозашка, предприятешка лоархІаме гІулакх а хинна дІаэттай хозрасчет, самофинансировани, ишта кхыйола экономически рычагаш а. Гуш да массе а коллективашка наьха социальни хьаштий цахаддаш йоакхо елга.

Керттердар — наьха дегашка, уйлашка овлангара хуацам хилар. ДІаяьннай шо аашта лакхера Іотела приказаш кхоачашдича тоъам а хулаш, шоай балхах бухсоцдаш хьахулачоа сагота а боацаш, нах хинна ха. ХІанз хІаравар ше хьадер фуд а ховш, цунах хьахургдолчох дог а лазаш бе гІерт болх. Лакхбеннаб наьха общественни гІулакхашца хьашт хилара боарам, совъяьннай цар общественно - политически вахарцара уйла. МугІарера болхлой шоаш производства дай хиларах тарра, балха тІара масса доала хІама ха а довза а гІерт, кхоачамбоацараш хьагучадоахача, уж коллектива вахарцара дІадоахача хьнаре дакъа лоац. Хьалхарчул дуккха пайданегІа а дикагІа кийчий а хул хІанзара партийни собранеш.ХІаране моллагІча кулгалхочунга юхь-духхьал, майрра дІаоал шийна хета бакъдар, бехке вар бехктокхаме оз. Лоацца аьлча, уж я демократе белгалонаш.

Цу тайпара наьха хьннар айдаларо а производствана кулгалдара керда экономически методаш айхха юкъеяхьаро а таро хилийтар республика экономика белггала дегІайоалае, къахьегамхой социальни а культурни а хьашташ снхагІа а дикагІа а кхоачашде. Масала, гІадвугаш да Нохч - ГІалгІачен юрта боахам рентабельни хилар. Къаьстта дика толамаш даьхад арендин а дезалий а подрядах бизза пайда эца хьаькъал а кхетам а хиннача боахамий коллективаша. Царех я ала доагІа Назрановски районера «Назрановский», «Экажевский», Малгобекски районера «Алханчуртский» яхача совхозний а Сунженски районера XX партсъезда цІе рагІча колхоза а кхы дуккхача боахамий а коллективаш.

Перестройка, демократе, гласноста хьале лакхъеннай республика промышленноста овсарле а цун продукце дикал а. Масала, массане а пайда эца мегаргболаш я Грознера «Промавтоматика», Назранера «Электроннструмент» яхача заводний а трикотажни фабрика а опыт.

Ала доагІа, соцнальни хьашташ кхоачашделга Нохч-ГІалгІайчен партийни организацешка шоай керттера дехкар доархІаш хилар. Укх тІехьхьарча хана городашка а юрташка а хьалхарчул дуккха дукхагІа хьалъяьй наха чубаха тІишлош, больницаш, тикаш, школаш, берий бешамаш, культура а быта а учрежденеш, дІаднйкъад наха цІенош де лаьтташ, деннад ссудаш, Духха да перестройка наькъагІа республика коммунисташа а берригача къахьегамхоша а даьха толамаш.

Амма, кІезнга дац кхоачамбоацараш а перестройкана баргал етта гІулакхаш а. Из ништта долга белгала хьахьекхар дукха ха йоацдаш чакхъяьннача отчетно-хоржамий партийни собранеша а районни партийни конференцеша а, хьагучадаьлар дуккхача моттигашка перестройка чакхйоаккхача ледарлонаш ювлийта кулгалхой кердача хьале болх бе кийча па хилар а царна из бе ца хар а. Масала, цу хьале ба ала йиш я Назрановски районера совхоз-техникум а Сунженски районера «Путь к коммунизму», «Заветы Ильича» яхача колхозий а кулгалхой. Укхаза хьалха санна даьсса хабар дувцар мара хувцалуш хІама дац. Кердадар производствана юкъедоаладар а моттийта леладу. Лаьттах а хьайбай боахамех а боала пайда кІезнга ба, продукцега дІадодар нормал дуккха а дукхагІа да. Ишта дукха я шоай планаш а дехкараш а кхоачаш ца деш йола промышленни предприятеш а. Царех я «Грознефтеоргсинтез» яха объединени, «Трансмаш», «Автоспецоборудование», «Пищемаш» яха заводаш, гІишлош хьалъю дуккха организацеш.

Цу тайпарча масалаша хьагойт шоай балхашта перестройка чакхоаккхача ледарлонаш ювлийта кулгалхой партийни организацеша бехктокхаме оза безалга а царгара партийни хьисапе жоп деха дезалга а. Амма, из де денал а кхетам а тоъац цхьайолча коллективай коммунисташта. Хьаллацац цар сомаьнна наьха уйлаш, лакхденна хьинар. Нийслу партийни болхлошта юкъе хабара перестройкана мутІахьа бале а, дош гІулакхага кхаьчача цунгахьа букъ берзабераш а.

Болхлошкара, спецналисташкара партийни кулгалхошкара редакце уха каьхаташ дийшача кхетаде хала дац перестройкана баргал етта механизм мелъеннаяле а, из хІанз а низ болаш хилар. Коммунистий, берригача къахьегамхой декхар да цу механизмаца лира къовсам лоаттабар, перестройка дІахо яхьар. Цу лоархІамеча гІулакхо дІадехар — вай хІаране ший дош гІулакхаца чІоагІдар.

Делегатий уйлаш

Дош аьннача

Ачхой - Мартановски районна «Лермонтовский» совхоза кхаш леладер, Ленина, Октябрьски Революце, Къахьегама Щеча Байракха, Къахьегама Снйлен цхьоалагІча, шоллагІча, кхоалагІча степена орденний кавалер Захаев Лечи дика вовзаш ва вай республике. ДоагІаш сий даьд цунна укх шера а. Из хержар хьалха XIII Ачхой - Мартановски районни, тІаккха XX Нохч-ГІалгІай областной партийни конференцей делегаталла. Тахан цо дувц укх шера ший коллектива карагІдаьнначох, де лерхІачох.

Йоккха яц тха мехотряда коллектив. Цхьабакъда, цунна юкъе мел воагІар, цІи мел яьккхар: Талхигов Ваха, Тутханов Умар, Эстамиров Султан, кхывар тха совхозе сий деш, хьаьнала къахьегамхо ва.

Арендни подрядагІа оаха къахьега хІанз диъларІа шу да. Цудухьа юртбоахама продукци яккхара а йохкара а дехкараш цу юкъа хадданза тІехкхоачашдаьд оаха. ХІаьта укх шерара башхало я: совхоза администрацеца тха коллективо хоадамболлаш декхараш къоастадеш договор оттадар. Бакъахьа даь хІама а да из. Юкъегіерта, къувса ца дезаш, хІанз хІара оагІонна ховш да ше де дезар. Цу гІулакхо гІаьхьа лакхбир хьадечох бола хІара сага бехктокхам. Мекъа, балхах къехкаш нах-м хьалха а бацар тха коллективе, хІаьта а шоаш леладе хьаийца лаьттан, техника, производстве эшаш долча кхычун дай духхьал шоаш мара боацилга кхетадаьчул тІехьаріа, къахьегама овсарле кхы а лакхъелар. Цунца цхьана тІакхийттар кхашкара йоаккха продукци а. Каст-каста доГІаш а делхаш, хаоттамо, къаьстта хьувкъам чуэца хана, чІоаріа новкъарло еш хиннача хьалашка хІара гектара тІара планал 150 процент дукхагІа а йолащ, 25 центнер фуалъяьха гибридни хьажкІаш чуера. Цу гІулакхо вІаштІехьдалийтар, КПСС XXVII съезд чакхъяьнначул тІехьаріа оаха дош денна хиннача тайпара, паччахьалкхенна из ялат дІадалара карарча пятилетка план кхаь шера яь яккха. XX Нохч-ГІалгІай областной партийни конференци болх бе йолаеннача денна иштта дика хьокхамаш гойташ накъая тха коллективана карагІдаларо со гІадвуг, вокхий ву.

Къахьегама—лерттІа хьалаш

Тха цехе болх берех дукхагІбараш мехкарий ба. Эгара хьалха балха эттача сага езалургйолаш яц тха цеха помещенеш. Цхьа бІаь шу хьалха ваьхача цхьан сага коа хьадаь отараш санна гІишлош я уж. Иштта помещенешка готта а я тхона. Цул совгІа, къаьстта хала хул болх бе аьхки, хІана аьлча помещенешка садикъа а йІайха а я.

Цу тайпара йоллаше а помещенешка вентиляци а яц. Дукхаза а дийцад оаха тхоай объединенен а производственни а собранешка тха балха хьалаш цхьан тайпара тоаданза дергдоацаш хиларах. Бакъда, дувцарал совгІа, хІама тоалуш дац.

Из цаІ да. Шоллагіа-дале, материал а фурнитура а ханханахьа хьа ца кхоачаш, сортагеи бесагеи диллача, хила ма йоагІара йоацаш а нийслу. Из иштта дале а план, тІаийца декхар тхоай бехкагІа кхоачаш ца деш дитац оаха.

Цу дерригнел совгІа, транспорт а лерттІа яц, дукха хьежа везаш, цкъаза вІалла йоацаш а хул. Моттигаш нийслу электрически энерги соцайий а.

ХІаьта, аз лакхагІа хьоа мадарра, тхо дукхагІдараш къона болхлой да. Тхона лов безаме солаІа, сакъердаме сахьат даккха. Цу тайпара хІама тха цехе хила йиш йолаш дац. ХІана аьлча, коа юкъе ца леІача, салаІа помещени яц тха, ер ма йий аьнна.

Цу дерригне а дог эккхийт балхах. Цудухьа мехкарий дукха дІабувл. ХІанз хила безача берригача болхлоех 10 процент болхлой ца тоъаш да тхо. ХІаьта, ца тоъараш а лоархІаш план кхоачаш е езаш да. Из тхона дулац. Цудухьа план кхоачаш а яц.

Политически кхетама болх фу дувцаш булургба кхалнаха юкъе иштта хьел тІара, малагІа дика хІама тха коллективаа вахарцара масалана доаладергда?

Тха мехкарашта юкъе дукха ба комсомольцаш. Со а я комсомолка. Эхь хет, хила ма боагІара комсомольски болх бе тхоай йиш йоацаш.

Мехка массанахьа а революционни перестройка дІайодача хана, тхо долча дикагІча оагІорахьара хІама ца хувцадалара совгІа, кхы а вогІа хьал эттад.

Вай технически революце замалахьа уж я аьлча, теша хала долча тишача помещенешка а иштача тишача оборудованеца а болх беш да тхо. Нагахьа санна хІанз хургйолча Нохч-ГІалгІай областной партийни конференце къамаьл де сайна дош делча, аз кхы а чІоаріа дувцаргдар ца тхоаш халача хьалашка болх беш хиларах.

М. НАКАСТОЕВА,
Грозненски швейни объединене швея-моториста.

М. С. Горбачев Нью-Йорке вахар

6 декабре КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель М. С. Горбачев Москвера Нью-Йорке вахар ООН Генеральни Ассамблея 43-ча сессена юкъе дакъа лаца. ДІахо йодача хана официальни визиташ йолаш из гІоргва Кубен Великобританен цу мехкий кулгалхоша хьийха.

М. С. Горбачевца бахаб КПСС ЦК Политбюро членаш, СССР кхыча мехкашцарча гІулакхий министр Э. А. Шеварднадзе, КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК секретарь А. Н. Яковлев, СССР Министрий Совета Председатела заместитель В. М. Каменцев.

Аэродроме М. С. Горбачев накъавоаккхаш хилар КПСС ЦК Политбюро членаш В. И. Воротников, Л. Н. Зайков, Е. К. Лигачев, В. П. Никонов, Н. И. Рыжков, Н. Н. Слюньков, В. М. Чебриков, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидаташ А. П. Бирюкова, А. В. Власов, А. И. Лукьянов, Г. П. Разумовский, Н. В. Талызин, Д. Т. Язов, кхыбола новкъостий.

Из накъавоаккхаш хиннаранша юкъе вар СССР-ера Куба посол Х. Камачо, СССР-ера Великобритане посол Р. Брейтвейт, СССР-ера США гІулакхашта вола временни поверенни Р. Смит. (ТАСС).

СССР халкъа депутатий хоржамаш де оттадарах бола СССР Лакхехьарча Совета СОЦАМ

СССР Конституце 90 статьяген «СССР халкъа депутаташ харжарах долча» СССР Закона 14, 16 статьяшкен хьежжа Советски Социалистически Республикай Союза Лакхехьарча Совето **соцам бу:**

1. 1989 шера 26 марта, кІирандийнахьа СССР халкъа депутатий хоржамаш делга оттаде.

2. СССР халкъа депутаташ харжара цхьан территориальни хоржамий округа харжархой норма 257,3 эзар харжархо хургволаш оттае.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель
М. ГОРБАЧЕВ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль,
1988 шера 1 декабрь.

СССР ХАЛКЪА ДЕПУТАТАШ ХАРЖАРА КЪАМАН-ТЕРРИТОРИАЛЬНИ ХОРЖАМИЙ ОКРУГАШ ВІАШАГІЙОХКАР

«СССР халкъа депутаташ харжарах долча» СССР Закона 15-чеи 16-чеи статьяшка хьежжа, СССР халкъа депутаташ харжара йолча Центральни хоржамий комиссе соцам баьб СССР халкъа депутаташ харжара территориальни хоржамий округаш вІашагІйохка:

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР

396. Грозненски хоржамий округ (центр — г. Грозный).

Город Грозный.

397. Гудермесски хоржамий округ (центр — г. Гудермес).

Город Гудермеси районаши — Веденски, Гудермесски, Надтеречни, Наурски, Ножай - Юртовски, Советски, Шалински, Шелковски.

398. Сунженски хоржамий округ (центр — ст-ца Орджоникидзевская).

Город МагІалбики районаши — Ачхой-Мартановски, Грозненски, Малгобекски, Назрановски, Сунженски, Урус-Мартановски.

СССР ХАЛКЪА ДЕПУТАТАШ ХАРЖАРА ТЕРРИТОРИАЛЬНИ ХОРЖАМИЙ ОКРУГАШ ВІАШАГІЙОХКАР

«СССР халкъа депутаташ харжарах долча» СССР Закона 15-чеи 17-чеи статьяшка хьежжа СССР халкъа депутаташ харжара йолча Центральни хоржамий комиссе соцам баьб СССР халкъа депутаташ харжара территориальни хоржамий округаш вІашагІйохка:

РСФСР

7. Грозненски хоржамий округ (центр — г. Грозный).

Астрахански область, Дагестански АССР, Нохч-ГІалгІай АССР.

НОХЧ - ГІАЛГІАЙ АССР

668. Ленински хоржамий округ (центр — г. Грозный).

Город Грозне Ленински район.

669. Заводской хоржамий округ (центр — г. Грозный).

Город Грозне Заводской район.

670. Октябрьски хоржамий округ (центр — г. Грозный).

Город Грозне Октябрьски район.

671 Старопромысловски хоржамий округ (центр — г. Грозный).

Город Грозне Старопромысловски район.

672. Грозненски юрта района хоржамий округ (центр — г. Грозный).

Грозненски Советски районаш.

673. Ачхой - Мартановски хоржамий округ (центр—Ачхой-Мартан).

Ачхой-Мартановски Сунженски районаш.

674. Назрановски хоржамий округ (центр — г. Назрань).

Город МагІалбик, Малгобекски Назрановски районаш.

675. Наурски хоржамий округ (центр — ст-ца Наурская).

Надтеречни, Наурски, Шелковски районаш.

676. Ножай-Юртовски хоржамий округ (центр — Ножай-Юрт).

Город Гудермес, Гудермесски Ножай-Юртовски районаш.

677. Урус - Мартановски хоржамий округ (центр — Урус-Мартан).

Веденски Урус-Мартановски районаш.

678. Шалински хоржамий округ (центр — Шаьла).

Шалински район.

ПЕРЕСТРОЙКА НАЬКЪАГІА

Болх–кердача тайпара

Перестройка, демократизаце, гласноста идеяша овлангара хийцай районера идейно - политически атмосфера. Экономика тоаялара процесс дІайолаеннай. Халкъа боахаме сихагІа хулаш я Іилма - технически прогресс. Боахам лелабара керда методаш тІехь-тІехьа дукхагІа дІаярж. Тха планий социальни лостам боккхагІа хул.

Парте городской комитето ший болх тІаберзабу, район социально - экономически дегІайоалаеча юхьханцарча парторганизацей, берригача коммунистий лоархІамн бехктохкамн лакхбара. Экономикана партийни кулгалдара стиль хувцалуш латт.

Алхха экономикера, социально - культурни сферера текущи денхараш кхоачашдара тІадерзадаь деладечара, район дегІаахара перспективни дешашка доалаш латт гІулакх. Парте горкома пленумашка, халкъа депутатий городской Совета сессешка чІоагІъьай экономикана интенсификаци ярах, къахьегама ресурсех, цІенош хьалдарахи наькъаш дахкарахи, халкъа эша товараш арахецарах, кхычарех рациональни пайда эцар санна йолча эггара ирагІча проблемай хьакъехьара комплексни программаш.

КПСС горкома, дуккхача юхьханцарча парторганизацей балха тІа дукхагІа да гІулакхацара дар, хаьдда дар. Горкома пленумашка, бюро заседанешка хьахилийтад решеней коллективни тІаэцара, дагардар гучахьа дІа-юха дувцара, гІулакхий анализ конструктивни хьисапе яра хьал. Партийни организацешка, къахьегама коллективашка чІоагІдеш да производствана доал деча, кадраш хьахоржача а дІанийсъеча а демократически гІулакхаш. Лакхлу къахьегамхой производственни социальни хьинар. Районо экономика хьокхамаш дикагІа дика доладеннад. Хьалдаьд 4,8 эзар квадратни метр нах чубаха цІенош, боахама способагІа дукхагІа хьалдеш латт уж. Бахача наха маьхагІа дукхагІа гІулакхаш ду, цхьан сага сих лаьрхІа 65 сома маьха гІулакхаш даьд.

ХІанз эггара керттерчарех дола декхар кхоачашдеш ба юрта боахама къахьегамхой — Кхачан программа кхоачашъеш. Паччахьалкхенга ялат, дулх, шура, комсаш, тха дохкара планаш кхоачашъяьй.

Укх шера эггара хьалха хьал а кхеяь, бахача нахага дІакхачийтай 1000 тонн коартолаш, 500 тонн баьцадааараш, кхачан продукташ-ца дикагІа Іалашбу баха нах.

Подряден арендеи кІийлен тІа къахьегама, производства чура гІулакхаш эргадоахаш хІанз хьалхара гІа баьккхаб.

1988 шера 1 январе денз 17 предприяти болх беш я самофинансироване хьалашка, 130 звено, юртбоахама бригада болх беш я дезален арендни подрядагІа. Халкъа боахамен социальни сферан керттерча доакъошкара перестройка хоадам беш дола лостамаш къоастадеш принципиальни хьисапера цхьайола йоккхий решеней яьй, уж кхоачашъеш а я.

Керттерча технико-экономически хьокхамашка диллаши социалистически декхараши кхоачашдеш да. Пятилетка йолаеннача хана денз къахьегама овсарле 8,8 процент лакхъеннай, 1985 шера хинначоа юхе — 12 процент. Хадданза кхоачашъю мехкдаьтта даккхарен бурув тохарен заданеш, района лоархІаме йола кхыяраш а. Районо промышленностага кхаьчаб 200 эзар сома пайда.

КПСС ЦК-ас хьалхашка оттадь декхараш кхоачашдеш парте городской комитето партийни, общественни организацей, берригача коммунистий низ тІабохийт районе морально - психологически климат тоадара, планаши социалистически декхараши кхоачашдара нах оарцагІбахара, боахам лелабара дикагІола керда методаш дІайовзийтара, гласность дІахо а шеръяра, коммунистически мировоззрени хьахилийтара.

«Къахьегамхой политически экономически дешар эргадаккхарах бола» КПСС ЦК соцам кхоачашбеш дукхагІа теркам тІабохийт цун эффективность лакхъяра. Цу балха цхьайола опыт Іоаьй «Малгобекнефть» НГДУ, ВГПП, ГГПЗ, «Малгобекмежрайгаз» управленене парторганизацешка. КПСС городской комитета, юхьханцарча партийни организацей теркама юкъмоттиге латт наха интернациональнин тІема - патриотически кхетам балара проблемаш. Цу балха формаши методаши дуккхача тайпара я УБР, «Малгобекнефть» НГДУ коллективашка, «Кавказ», «Луч» яхача совхозашка, № 3, 20 йолча школашка, № 4 йолча школе — интернате. Дуккхача шерашка МагІалбика районо яхь лоаттаю Къулбаседа-ХІирийчен Правобережни районацен НГІАССР Наьсарен районацен, ЧІоагІлуш да Къулбаседа-ХІирий АССР Кировскин Моздокскин районашшара, Черсий - Балкхарой АССР Терски районацара доттагІал. Хотталуш да Херсонски областа Бериславски района къахьегамхошшара бувзамаш.

Юхьханцарчен цеховни парторганизацешка, партийни группашка хиннача отчеташеи хоржамашеи хьахьекхад дукхагІболча коммунистий хьинар лакхденалга, уж кхоачамбоацараш ловргдоацаш, парте йолаенна хІама керда даккхара процесс юхаяргйоацаш хилара никъи средствашш лохаш хилар. Цу отчеташкеи хоржамашкеи хилар берригача коммунистех 98 процент бараш, царех хІара шоллагІчо къамаьл дир. Парте чурча вахарерча демократизацех, гласность шеръярах, перестройка кІоаргъеча парторганизацей болча лоархІамахи бехктохкамахи, политически реформа кхоачашъярах цІенхаштта а хьаштдолаш а къамаьл хилар, собранешка. Партийни комитетий членаши секретараши хоржача хана шерра йийцар кандидатураш, мандател дукхагІа бюллетенашта юкъе кандидатураш яхийтар хІаравар. 2—3 кандидатурех хоржаш, 78 партгруппорг, цеховой, юхьханцарча парторганизацей секретарь хержав.

XIX Ерригсоюзни партийни конференце установкаш кхоачашъеш парте городской комитето кхоачашду хержача партийни органа лоархІам лакхбара, КПСС горкома аппарата из фактически карахилара система дІаяккхара, коммунистий полномочни викал цох хилара дош.

Укх тІехьарча хана КПСС горкома бюрошка, цун пленумашка чІоагІ а енна дІаэттай, дувцача деша коллегиальность, цун членех дукхагІбараша гІеттаду дешаш дувцилга. Дукха теркам тІабохийт дувцаргдола дешаш бокъонца кийчдара, дагардар паргІата а гІулакхаца а дувцара.

Парте городской комитето кадрови болх бу, из бувз социально - экономически дегІаахара тІехьарча кхъвсама керттерча лостамашца, партийни, паччахьалкхен, общественни балха хІара звенона керте партенеи халкъан тешаме бола, хулаш дола хувцамаш хиланза даргдоацилга кхетадеш бола бизза новатараш оттаргболаш гІулакх де гІерт. Иштта начальник С. А. Темираев, «Алханчуртский» совхоза директор Б. Б. Маккиев, МУТТ начальник Е. А. Чербов, «Малгобекнефть» НГДУ профкома председатель А.В. Иванова, № 4 йолча школа-интерната директор А. Д. Алиров, кхьбараш.

Городской партийни организаце балха тІа тІехь-тІехьа дукхагІа хул критикеи самокритикеи, гІулакхаш ма дарра дувц. Иштта хьале ладийгІар цхьаболча кулгалхоша — коммунисташа яьча отчеташка, КПСС горкомен цун бюрои заседанешка.

Демократизацеи гласностеи хьалашка моттигашка гуччахьара резерв хьахилийтара, кулгалхой харжара гІулакх КПСС горкома йоакхо а хинна дІаэттад. Укх шера гуччахьара конкурсаш яра наькъаца районе хержав 205 тайп-тайпара кулгалхо, царех 3 хьалхара кулгалхо, 26 къахьегама коллективай советий председатель, 176 цехий, участкай начальник, бригаднр, кхывар а волаш. Шин а кхы дукхагІча а кандидатурех херж профсоюзни, комсомольски органий кулгалхой. Кадрай резервашшцара парте горкома болх кІезиг-дукха тоабеннаб, пох доала беркат хоалуш да.

Парте МагІалбика городской комитето, юхьханцарча партийни организацеша вІашагІтоха еза тахан общественни дегІаахара декхарашта мадоагГара долча, демократизацеи гласностеи процессаш кІоаргъяра, критикеи самокритикеи дегІайоалаяра, района коммунистий, берригача кхъахьегамхой хьинар айдара тІадерзадаьча организационно - политически гІулакхий цаІ йола система. Иштта дола декхар оттадир коммунисташта хьалхашка XXX городской партийни конференце. Хьалхашка латта декхараш чоалхане да. Уж кхоачашдара боккха сакхетам эш, уж боккха бехктоккама декхараш да.

Н. МОРЕВА,
КПСС МагІалбика горкома хьалхара секретарь.

«Автоспецоборудование» яхача опытно - экспериментальни заводо арахеца продукци йовзаш я мехка дукхача городашка а, кхыметтел доазол дехьарча мехкий дуккхача моттигашка а. КПСС областной XX-ча партийни конференцена спийленца накъабахара шерра доаттаьча социалистически яхьа къаьстта белгалъяьннарех я экспортни продукци арахецара йола коммунист Меньшиков Александр Константинович керте латта электросварщикий бригада. Ший хьехамчага хьежжа дика къа а хьегаш, массанена а масал луш ва укхаза Горсовета депутат, къона коммунист Звягин Александр.

— Из санна бола къона коммунисташ, комсомольцаш кІезига бац заводе, — аьлар ВЛКСМ комитета секретара Джабранлов Альберта. — Царех ва токарь Самбиев Мухьмад, сварщик Хасанов Юрий, литейщик Гадаев Мурад, цеха мастер Алисултанов Леча, дуккха кдхьбараш а.

Комсомольски вожака бувцача дикача нахах ва ялхлагІча цехе кхъхьегаш вола къона коммунист, Горсовета депутат Канаткин Юрий а. Предприяте коммунисташа чІоаггІа тешал даьд цунна, кхоана болх бе йолалургйолча областнои партийни конференце делегаталла а хержа.

Къонача болхлошта юкъе лоаттаьча яхье хьалхле яькхарех ва къона коммунист, Горсовета депутат, Ленински района № 12 йолча депутатски группа председатель вола токарь Карпцов Александр. Йиъ лагІча цеха коммунисташа из хержав шоай партийни организаце секретаралла.

СУРТАШ ТІА: 1) токарь А. Карпцов; 2) конференце делегат, слесарь-сборщик Ю. Канаткин;

Р. АУШЕВА сурташ.

Делегатий уйлаш

Говза специалисташ кийчбе

Тха училище кийчбу торговлена, общественни кхачана, къахьегама сберкассашта эша специалисташ: кхачани промышленнии товарий продавецаш, повараш, кондитераш, контролераш - кассираш. ХІара шера юкъера лаьрхІа Грозне предприятешта оаха кийчваь арахец иштта вола 500 специалист.

Халкъа боахама эша специалисташ кийчбара эша дешара - материальни база я тха: занятеш яра вай ханарча технически средствашца, гойтара пособешца кийчъяь дешара кабинеташ, практически болх бара йола кердача оборудованеца Іалашъяь лабораторешш.

Училище я актовии спортивнии залаш. Цига дешархоша художественни самодеятельностеи спортивни занятеши е йиш я. Дика кийчъяь вай ханара столови, ткъаь итт эзар гаргга политически, Іилма, художественни литература книжкаш дола библиотека, читальни зал, телевизори радиои йола цІе уголок, массе тайпа культурни инвентарь, общежити я.

Торгови вычисленей кабинете дешархой компьютерни грамотность лакхъяра, дешархой знанешта тІахьожам лоаттабара «Ленинградец-1», «Ленинградец-2», «Электроника» яха микрокалькуляторашш оттаяьй.

Дешархошта дешар хьехаш а практически занятеш еш а дуккхача шерашка болх баьйоккха опыт йола преподавателаши мастераши ба М. Горбакова, Л. А. Машкова, Н. М. Гурова, Л. С. Базоркина, кхьбараш.

Училище болх беш я «Поиск», «Атеист» яха, интернациональни доттагІала клубаш. Цига тайп - тайпарча темаех йола лекцеш еш тха преподавателаша, дешархоша шоаш а, хІаьта арахьара хьийха баьхкача лекторашш а актови зале.

Интернациональни доттагІала клубо йоазонца хьоашал лоаттаду Москверча, Ленинградерча, Алма-Атерча, кхыча городашкарча, хІаьта иштта Венгреи Болгареи тха яр санна йолча училищей дешархошца. Из хьоашал къаьстта докхха да Михайловски СПТУ-3-и Къулбаседа ХІирийчен училищеи дешархошца. Царца социалистически яхь лоаттаю, цхьана мероприятеш ю.

«Атеист» яха клуб дика кийчъяь я. Клубе болх беш я атеистически кхетам балара координационни совет. Клубе еш тайп-тайпарча темаех йола лекцеш, беседаш ю.

«Поиск» яхача клубо дукха гулъяьй краеведчески материал, Нохч-ГІалгІайчен историрех дола, Октябрьски революцеца, Сийлахь-боккхача Даймехка тІемца дувзаденна дола хІамашш.

Берригача преподавателашеи производственни говзал Іомаеча мастерашеи дакъа лоаш дешархошта интернациональни, атеистически, патриотически кхетам балара юкъе.

Тха дешархоша, шоай практика училища лабораторешка ярал совгІа, Нохч-ГІалгІайчен ахканарча къахьегамеи унахцІено тоаярен лагерашка, Іаьржача форда йистерча Соче, Адлере, Туапсе, кхыча курортташка, лагерашка ю.

Цу тайпара, республикеи цул арахьарча моттигашкеи практика дІахьош тайп-тайпарча къамех болча наха юкъе болх беш дешархоша бокхха интернациональни кхетам эц.

Дешархой унахцІена, кадай хилийтара боккха лоархІам бобе йолалургйолча областнои партийни конференце делегаталла а хержа.

Къонача болхлошта юкъе лоаттаьча яхье хьалхле яькхарех ва къона коммунист, Горсовета депутат, Ленински района № 12 йолча депутатски группа председатель вола токарь Карпцов Александр. Йиъ лагІча цеха коммунисташа из хержав шоай партийни организаце секретаралла.

СУРТАШ ТІА: 1) токарь А. Карпцов; 2) конференце делегат, слесарь-сборщик Ю. Канаткин;

Р. АУШЕВА сурташ.

ДІадахача шера октябрь бетта дІаяькхаяр из ца эшаш хиларах тарра. Укх шера юха а хьайийллар вІалла ца эшшаше а. Цига а кийчбу тха училищес санна специалисташ. ТІаккха цар тха дешархошка практика дІаяхьа а дийшабаьннараш-та болх бе а мегаргйола моттигаш хьакхачийтац, цхьадолча даькъе вІалла моттиг йоацаш а дут тхо. Цу тайпара, ца эшаш хьайийлла я из. Нагахьа санна хиланза яргйоацаш из училище яле, бакъахьа дар цо торговле болхлой говзал лакхъяра гІулакх доре, керда болхлой кийчбе а ца гІерташ, тхона цунца духьале а ца ешш.

Цу училищел совгІа, торговле Министерствас индивидуальни кийчбу кхы тІа а болхлой. Цар а иштта новкъарле ю тхона хила ма йоаггІара практика дІаяхьара а училище яькхараш балха тІа дІанийсбара а.

Лаьрхха халкъа боахама эша специалисташ кийчбара йиллача тха училищена духьале а ца лелаеш, новкъостал деш хила йоагІа торговле Министерство. Из къаьстта доагІаш да хІанз, революционни перестройка чакхйоаккхача хана.

А. ГАНДАЛОЕВА,
Грозненски СПТУ-6 директор, XX Нохч-ГІалгІай областной партийни конференце делегат.

Сога хьаттача...

Пхе шера арендни подрядагІа леладе совхозагара 2051 гектар лаьтта хьайийцар аз кулгалдеча бригадо соахка.

Тхо раьза долаш хиланзар укх шера итогаш. Масала, гурахьа дІадув кІа планал кІезигагІа даьлар. Тхоаш бехказа даха гІертац со, цхьабакъда, из коллективо во болх баьб, аьнна, нийсдаланзар. Хаоттамо геттара чІоагІа новкъарле йир. Каст-каста дийлхача доГІаша вІашТІехьдалийтанзар ший ханнахьа чуэца. Из бахьан долаш хьувкъам а лоха хилар. Йоачаш йолаялалехьа чуба аьттув баларах, мукх планал 4,5 центнер дукхагІа болаш хІара гектара тІара 21,5 центнер чубера. Вешта, кІа а совхоза кхыча кхаь бригадех хІаране хинначул йиъ центнер дукхагІа чудера. Хьалаш цхьатарра доллаше, дуккха дукхагІа хилар яькхха кхы тайпа юртбоахама продукци. ХІана? Кхайладахьа дезаш хІама дац-кх техника тоаяра запасной оатхалаш массе хана ца тоъаш хилар. Тхона сов боккха бала биц цу гІулакхо. «Вote» новкъостал дарга а ца хьежаш, оахоша лех из таронаш. Цкъаза хул тхона эша оатхалаш кхыча боахамашка йолаш, хІаьта царга йоацараш тхога йолаш. Иштта моттиг нийсъелча хувц. Цул совгІа, тишъеннараш меттаувттаю, керда хьаю, списеи яьча тишъеннача техника тІара дІахо пайда эца йиш йолаш яраш хьайоах. Из ца де мегар арендагІа болх беш децаре, эшача оатхалех тела ахча тхоай кисара дІатела дезаш децаре.

Укх шера совхозага 34471 центнер доакъара единица йохха езаш яр тха коллектив. ХІаьта оаха 45 эзар центнер совгІа дІаеннай хІанзле. ХІара центнерах 6 сомн 80 кепиги тел тхона. Долче тхона 81 эзар сом совгІа цІена пайда хиннаб.

Трактораш, комбайнаш, кхы мел эшар оахош ийду оаха. ХІара юртбоахама машинах налога хьисапе ахча тела дезаш а да. Цу тайпара, совлен лелаеча технико зе мара пайда бац тхна. Из бахьан долаш хьалха бригаде хиннача ялхайттанех шийтта трактор мара йитаяц оаха. Уж тха кхашкара балхаш дера кхоачам болаш я. Вож йиъ юха совхоза дІаеннай. Бакъда, ялат чуийду комбайнаш тоъаш яц. Тхога йолча хІаранена чуэца езаш 237 гектар кхоач. Из нормал дукхагІа я. Цудухьа комбайнаш кхы тІа а эца езаш да тхо. Пхи саг кІезигагІа ва бригаде соахка хиннначул.

ХІанзле цхьайола опыт Іоаьй оаха. Масала, ялат чуэцача, доакъар доаккхача хана, дер сиха чакхдаккхара кхы тІа а нах оарцагІбоах. ХІаьта царца расчет ю бригаде болх беш яькхача юкъа даькхача ахчан хІара сома 25 процент кхоачийташ ялат е доакъар луш. Цу гІулакха раьза хул новкъостал де уха нах а.

Цу тайпара, гуш я арендни подряда гІойленаш. Цудухьа, сога хьаттача, XX-ча Нохч-ГІалгІай областной партийни конференце къамаьл де дош делча, аз эггара хьалха тІахьехаргбар республика берригаменаш-ца

БIУБЕННА ГIА БОАХАШ

Цифраши факташи

Колхозашкен совхозашкен шерагIа юкъейоалаю интенсивни технологеш, дезален арендиин подрядаш.

Укх шера хIара Iаттагара йоаккхача шура боарам 2450 килограммага дIакхоачаргба. Цу тайпара хьокхамаш хьалха цIаккха хиннадац.

Шин шеран нйс беттан паччахьалкхенга дулх дохкар 25 процент, шура — 11, фуаш — 6, тха — 12 процент лакхденнад.

ТIа-тIа дегIадоагIа капитальни гIишлош хьалъелга. Укх кхаьв шера цунга дIадохийтаргда 1,5 миллиард сом.

Цо аьттув лу керда предприятеш хьалъе, йолаш яраша реконструкци е, социальни сфера дегIайолае.

Эксплуатаце дIаеннай бIаьш объекташ, школаш, берий бешамаш, тикаш, больницаш, поликлиникаш, амбулатореш, салаIара зонаш, клубаш, быта цIеношш, хьайбай помещенеш, кхашка хий диллара, системаш, каналаш, гидротехнически гIирсаш, кхыяраш. Иштта хьалъяьй 550 эзар квадратни метр йола нах баха фусамаш, е 9 эзар квартира.

Ювцача юкъа розничн товароборот 2.7 миллиард сомага дIакхача гарга я. ВорхI процент алсамъяьннай из хьалха хинначчунца нийсйича. ДуххагIа маьхалIоах республике колбасни изделеш, чкъаьрий, мерза хIамаш, гIишлон материналаш, кхыяраш.

Культурен халкъа образовании дегIайоалаеча а дикалгахьа хувцамаш хиннад. ЧIоагIъеннай школай, вузий, ПТУ, культура учрежденей материально - технически база.

Тахан республике дешаш 400 эзар совгIа саг ва. Царех школашка — 260 эзар, лакхерчен лаьрххIа юкъерчен заведенешка — 28 эзар.

Пятилетка хьалхарча кхаь шера вай республике арахийцав 6 эзар лакха квалификаци йола специалист, техникумаш яьхай 8.4 эзар саго, аттестаташ дIанйиад 57.1 эзар дешархочо. ПТУ чакхъяьккхай 36 эзар зIамсагон йоIон.

Тахан республике болх беш 3,6 эзар лор, 10,1 эзар юкъерча медицински персонала болхлой ба. Итт эзар сага вай республике 29 лор кхоач.

Къаьстта теркам тIабохийт деша даха ха йоацача берий вахара хьалаш дикагIа хилийтара. Соахка берий бешамашкен яслешкен паччахьалкхен чотагIа леладеш 39,9 эзар бер дар.

Ноанали берали лорадеш Нохч - ГIалгIайче болх беш я кхалнаьхха 95 консультаци, берий поликлиникаш амбулатореш,

Шерра юкъеенай вай вахара спорт, физкультура. Цар чIоагIъю наьха унахцIено, айду хьннар, лакхъю культура, гIозагIа хулийт вай вахар.

Лаьттан бизза дай ба укх сурта тIа шоана гуш бола (аьттехьара аьрдехьа) Социалистически Къахьегама Турпал Гайтамиров Ширвани, Гулаева Тамара, Гайтамиров Седек. Бе-беча боахамашка а тайп-тайпара декхараш кхоачашдеш а къахьегаш ба уж, цхьабакъда пар хьа мел дечун корта а маIан а цаI да — планал дикка дукхагIа юртбоахама продукци йоаккхилга. Хьаэцаргья вай цу кхаьннех цаI — Гулаева Тамара. Ше болх беча «Заря» яхача совхозе Iалаьмате дукха баьцадаараш кхедаьд цо. Масала, помидораш планал совгIа 34 тонн чунийцай, цкъан ахаззен дукхагIа кабачкеш ехкай паччахьалкхенга, Октября деза цIей хьатIакхачалехьа дикка хьалха кхоачашъяьй карарча пятилетка кхаь шера план. Геттара лоархIаме да уж толамаш бIарччача боахаме цу цхьан коллективо мара ший декхараш а планаш а кхоачашъяь ца хилар белгалдаьккхача.

«Загорский» совхоза арендатор волча Гайтамиров Седека укх шера Iалашдаьд 48700 центнер доакъар. Из дикка дукхагIа да планагIа доагIаш хинначул. Иштта дика болх баь ва «Атагинский» совхоза кхаш леладер Гайтамиров Ширвани а.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

Вай обществе хулаш латта овлангара хувцамаш советски сага вахара а къахьегама а хьалаш тоадара тIадерзадаь да. Уж сихагIа а толамца а чакхдалар тийша да, нахацарча, безамах, дог-уйлах, хIаьта, юххера а— перестройка йолаелча денз дикагIча оагIорахьа хувцаденнарех, наьха вахаре эргадаьннарех.

Тахан вай дувцаргда наьха вахаре социальни хьалаш тоадара, укх тIеххьарча хана тха районе даьчох.

Таханарча дийнахьа, эггара ирагIа латтар наха чубаха фусамаш а соцкультбыта объекташ а цатаара проблема я. Ер шу чакхдалалехьа хьалъяь якхха лерхI 60 маьнгена терапевтически корпус (дукха ха я районера нах цунга хьежа), 36 эзар квадратни метр фусамаш. Бакъда, шу чакхдала йисача юкъа де мел лерхIар де вIаштIехьдоале тамаш я. Дукхха планови хьокхамаш кхоачашдац Сунженски МПМК, «Путь к коммунизму» колхоза, цхьаццайолча кхыча предприятеша.

Бахача наха гIишлош хьалъяра болх чIоагIа юкъагIбоах гIишлон материаларш ца тоъаш хиларо. Из хьал кIезиг-дукха тоадалар дог доахаш дар тхо районе тайптайпара гIишлон материаларш —кирпишкаш, шлакоблокаш, бетон, маркхал — хьаяра кооперативаш хьаеллача хана. Цхьабакъда, уж чIоагIа мела хьувз. Из дош парте райкомен райисполкомен дийца а дийца, гIулакх тоадара наькъаш лохаш да хIанз. Къамаьл дIадоладаь долаш ,укхаза Госпланага де цхьа дехар дар тха. Еррига ча кооперативаш болх соцабаьр цемент ца хилар да.

ХIаьта а. район социально дегIаккхулара хьакъехьа хIаьрца даьдац, аьлча, харц хургда.

Троицкая станице МПМК хьалдаь даьннад шишша квартира йола шийтта цIа, райцентре хьалъяьй ВЛКСМ эдани, цхьаькха цIа, Карабулаке — 4 квартира чуйоагIа блоксекци. Районни центральни больнице тоа а яь, болх бе йолаялийтай берий отделени, Цу отделене стационарно цхьан ханна дарба де йиш хургья 50 бера.

Карабулакера больница станица мIи-миIингашка ягIача эданешка дIа-хьа йийкъа яр. Терапевтически отделени наха фусамашта лаьрхIача цIагIа яр, родильни отделени — юртал арахьа, хIаьта пищеблок — ше къаьстта.

ХIанз района кулгалхоша тIанйцай керда решени. Карабулакера больница, хьалха спецкомендатура чухиннача а хIанз яьсса латтача а йиъ здане чу дIачуяхьа. Цу гIулакхо беррига лораш цхьан моттиге хьагулбергба, молхаш а кхы эша хIамаш а шоашца хилийта вIаштIехьдоалийтаргда. Нагахьа санна, цхьан отделене чурча унахоа кхыча отделенера лор везаш хуле, хьалха санна Карабулак мелий машина хехка езаргьяц. Цул совгIа маьнгеш а дуккха дукхагIа оттаде йиш я кердача корпусашка.

Района кулгалхоша терко ю юрташка школаши амбулатореши хьалъяра.

Ассински, Нестеровски, Алхастерча юкъерчен школай керда проекташ кийчъеш я. Проект кийча а йолаш, дIайолае мара ца езаш я Орджоникидзевски станицера школа а. ХIанзарча хано дIа ма деххара кийчъяь школа хургья цох.

Укх шера КПСС райкома бюрос чIоагIийр 1988—1990 шерашка халкъа эша товараш хьадара, бахача наха бытовой гIулакхаш дара мероприятеш. Цу хьакъехьа де мел лерхIар вIаштIехьдаккхар — хIара коммуниста декхар.

Уж дешаш къоастадар хьинаре чакхдоах юнсервни завода кIийлен тIа массехк бутт хьалха вIашагIъеллача Сунженски райпищекомбинате. Укх тIеххьарча хана укхаза вIаштIехьдаьккхад полиэтиленови тайп - тайпара тIормигаш, пакеташ елга, карадерзадаьд морожени хьаелга, тайп-тайпара сокаш, мерза хий арахецалга.

Бахача наха гIулакхаш даьра даькъе чIоагIа дика масал гойт рудах йоацача гIишлон материалий Карабулакски заводо. Укхаза вIашагIъеллай легковой автомобилашта ремонт яра, фусамаш тайптайпара коа тIара гIишлоши хьалъяра а царна ремонт яра а йола кооператив, транспортни а кхытайпа а гIулакхаш ду бахача наха.

Дикача хьокхамашца укх конференцена накъаенай райкомбинат. Керттерча лостамех план кхоачашъярал совгIа, хIанзарча хано дIа ма деххара хувцаш латт цу коллективо ший болх. Укх тIехьарча массехк шера бахача наха деча гIулакхий керда тайпаш юкъедоаладаьд. Масала, наьха бешамаш ахар, бахача наха мовхьаш дIа-хьа кхахьар.

Цул совгIа. РКБ-а Ассиновске хьайийллар фусамаш хьалъяра а царна ремонт яра а йола кооператив.

«Телерадиобыт» объединенена наьха хьашташ Iалашде ца магар бахьан долаш Серноводске хьайийллар тайп-тайпарча телерадиоаппаратурана ремонт ю цех. Цу цеха лоархIам бола белгало я, укхазарча мастераша ветерана е пенсионера аппаратура цул ший цIагIа тоаеш хилар. Из цех-хьаеллаш райбыткомбината чIоагIа гIо дир Серноводски халкъа депутатий юрта Совето — мах боацаш цIа делар цеха. Иштта укхаза вIаштIехьдаьккхад бахача наьха заказех шлакоблокаш елга а.

Цхьабакъда, халахете а, цу тайпара гIулакх вIаштIехьдаьккха предприятеш кIезига я районе. Дукхача кулгалхоша хIанз а, кхетадаьдац, мел боккха лоархIам болаш гIулакх да из.

Иицлац района кулгалхошта юрташ а. Масала, Карабулаке укх деношка нахага дIалургья ше мел йола аьттоташ — дIайхен шийлеш хий, ванна, душ, газ чуйола 50 квартира.

Укх шера Асссинске хьалдаь йистедоалаш да культура ЦIа, хIаьта райцентре бокъонца капитальни ремонт а яь, кийчдаьд РДК.

Галашкински куста лаьрхIа Галашка вIашагIъеллай «Сельпо». Цу гIулакхо вIаштIехьдалийтар торговли бахача наха дIагаргаоза. Наха эшар, цар дикагIа дIаэцар, цар хоаттар хIанз дикагIа а сихагIа а довзаргда торговле болхлошта. ХIаьта товароборот а айлургья районе, хIана аьлча, хьалха цу юрташка бахача наьха дукха хIама юсар ца эцаш, ханнахьа тIанхоачаргволча из ца хиларах.

ЧIоагIа терко ю районе хийи гази юрташка кхачийтара. Орджоникидзевски станице 12 километр гарггеи Серноводске 5 километр совгIеи водопровод йиллара балхаш чакхдовлаш латт.

Во лелац районе газификаци яра гIулакх а. ХIара шера план дуккха тIехкхоачашъеш хьабоагIа газовикаш. Газопровод хьал ца кхаьчача Алхастеи Галашкеи хьалкхухь баллонашкара газ.

Даьха толамаш зIамига дац. Цхьабакъда, цу тIа совна йиш яц. Де дезаш кхы а дукха да. Даьр чIоагIа кIезига долга а ховш. районе дIахо лаьрхIад: «Серноводск-Кавказский» яхача курорте, керда тикаш хьалъе, Карабулаке, Мужеча, Арште, Алхасте комплексни приемни пункташ хьаелла, хIаьта колхозийи совхозийи чотагIа быта цIенош хьалде лерхI Галашкеи Серноводскеи.

Июльски (1988 шера) Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачевах ший доклада тIа аьлар: «Конференце итогаштеи хиннача дискуссештеи юха, а уйла еш, новкъостий, практически гIулакхашкагахьа чIоагIа гола тохара кийчдала деза вай».

Из да керттера гIулакхаш, керттера перестройка хIанз мара лерттIа дIайолалуш яц, яхилга. Вай вахара керттера дешаш да хIанзчул тIехьагIа вайна хьалхашка увттаргдараш. ХIаьта вай аьттув а баргба, уж дешаш къоастаде, вай кийча хиларга хьежжа.

Я. ХАШАГУЛЬГОВ,
Сунженски райисполкома председателя заместитель.

Эргалоний ха

Делегатий уйлаш

ХIаране ший декхар кхоачашдоре

«Старогрознефть» НГДУ йиълагIча промысле скважинашта капитальни ремонт ёш да тхо. Доккха а бехкхкхаме а да тхона тIалатта декхар, хIана аьлча, тха НГДУ доаккхача деррига мехкдаьттах 80 процент гарггеи дар— цу промысла болхлоша доаккх, хIаьта тха. НГДУ-с еррига «Грознефть» объединене доаккхача мехкдаьтта нене доаккхача мехкдаьтта диъ даькъах кхо декъа доаккх. Цу тайпара, оаха кхетаду промысла скважинаша лерттIа болх барах тийша тха управлене меттел, еррига объединене а дукха хIама долга. Цудухьа тхо гIерт тхоаш бахьан цхьаккха а юкъагIа ца дита.

ХIанз беррига мехка дIахьош я перестройка. Цох беркат даргдолаш а гIулакх хет сона. Цо шийца енай демократи, гласность. Кхера а ца везаш, сага дIаала йиш я ший дагардар, шийна хетар. Хьалха иштта дувцарех озавала везаш дар. Бакъда, массанахьа а цхьатарра дIахьош яц перестройка. Тха коллективе ер ма дий аьнна хIама хувцаденнадац. План хьалха хиннача тайпара я, къахьегама хьалаш а иштта да. Хьалха а санна, тха бригадо производственни план кхоачашъю. Аз ма аллара, оаха скважинаш мехкдаьтта доаккхалургдолча тайпара ца лоаттайича, промысла план а кхоачашхургьяц.

Тха коллективерча наха барттийна болх бу, чIоагIа я къахьегама дисциплина, хIаравар гIерт шийгара доагIар кхоачашде, кийча ва эшача гIо-новкъостал де. ДоккхагIчо зIамагIвар теркалвеш, зIамагIвар воккхагIчунгара Iомалуш болх бу оаха. ХIанз тха бригаде дукха ба къона болхлой. ДикагIча оагIорахьара шоаш гойта гIерт уж, хьинаре къахьег. Иштта ва къона коммунист Губанов, комсомолец Литвинов, кхыбараш. Уж Iомалу тха боккхагIболча болхлошкара бурувдеттачунгара Ахмаевгара, машинистагара Чулковгара, бурувдеттачун гIончагара Поплутингара, кхычаргара. Къона болхлой Iомабеча, бурув деттачун професси царна езайолийтача йоккха моттиг лоац геттара дика специалист а организатор а волча тха бригадира Новикова. Цхьа хIама низткъала эттача, цо сиха лох де дезар. Иштта я тха бригада.

Цудухьа хала бале а ка йоалаш болх буллу тхога. ХIанз оаха кийчъю бурув деттача балхий Горячеводски управленена юхера № 117 йола скважина (Ястрибини). Мехкдаьтта даккхара из сихагIа кийчлургьяр тхога, хийца болх дIагIоргболаш эшачунца тхо Iалашдоре. Скважина трассана ши километр мара гаьна йоацаш я. Дукха ха яьккхар оаха цу тIа дIагIабода никъ ца биллар бахьан долаш, хьовзам баьнна, ха йоайир, хало хилар. Трасса тIара гIаш скважина тIа аха дийзар, машинаш хьатIайоалацар, догIа дийлха лаьтта кIаьдделча. Дукха ха йоаццаш мара тоабанзар из жагIа а билла.

Из деррига а хилар тха кулгалхоша йоакхо ца яр бахьан долаш, никъ булларашa шоай декхар кхоачаш ца дарах.

Из скважина тоаяь яккха ши кIира мара ха эшац. ХIаьта тхо сентябрь бетта денз цу тIа хьувз. Трубовози крани яйтар тхона. Болх аханахьа кхаьчача гIолла кран дIаьккхар тхогара. Тхо дIахо из болх бе йиш йоацаш дисар. Бакъда, кхыбола болх-м бир оаха.

Экскаватор хилча ах саХьата баь баргбола болх дийнахьа сарралца белашца бе безаш нийслу. ХIанз иштта вышкана кIала бетон йотташ да тхо. Цу тайпара, массаза а дукха зехьа йоаю оаха балха хв. Цу деррригеша а балхах дог эккхийт.

Духхьала тха бригадана хинна Iац иштта дараш, кхыча бригадашка а да уж. Дог хьоастаргдолаш дац ремонтникий бригадий бытовой гIулакх а. ХIанз шел ма еннайий. ДIоахдала кхатилла дахча а кIор а бац. Тааккха, уж деррига кхоачамбоацараш хилча, малагIа перестройка я укхаза? ЦхьаккхХа перестройка а яцкх. Тааккха, гIулакх тоадара тIехь фу къовсам лоаттабу оаха, коммунисташа, партийни организаце? Уж дешаш дийцад тайп-тайпарча боарамашка хиннача партийни собранешка. Тоадалара оагIорахьа ер ма дий аьнна, хьахинна хIама дац.

Аз кхетадечогIа, коммунист ший болх, шийга кхаьча гIулакх бехкхкхаме хеташ хила воагIа. Со а сона бовза лаьттан кIали капитальний ремонт еча бригадашцера коммунисташ а иштта хила гIерт. МугIарера коммунисташ, балха лерттIа хьал деце а, шоай декхар кхоачашде гIерт. Сона гучогIа, иштта бац кулгалдеш бола коммунисташ. Цар массаза а массане а дац шоай декхар, аьнна дош кхоачаш. ХIанад из? МугIарерча коммунистел а дуккагIа боагаш хила ма боагIарий уж иштта ча хIамах?

П. СОКОЛОВ,
«Старогрознефть» НГДУ бурувдеттар.

ПАРТКОМА СЕКРЕТАРЬ

ОЧЕРК

Эзарн нйс бIаьн шовзткъеи итглагIча шера бирсача Iай цIайза ена, шийла Iуйре яр. Бертий IувгIаш мо хетийтар ший низ хьагойта гIерташ санна, шок етташ хьекхача дарцо. Гонга гIолла лайла Iочу а ухаш, хийла Iодетта а луш, бухь билла школагахьа долхар тайп-тайпара ханаш яьнна бераш.

Царна юкъе белгала вар Iалаьмате ледара гIирс бувхаш, дерзан кулгаш а долаш, шелало юхьмараш цIийиь вола цхьа зIамига кIаьнк. Наьна беррига ча Iалама низа а ший кулг хьа а доахаш цу беррига ча Iалама низа а ший башха гIоза йоацача кхела а духьалъотта гIерташ санна, лайла Iочубаха ког ший низаца хьалбаккха а веле, Iокхетар из.

ХIаьта нанас ше хьалъийцачул тIехьагIа, оззадий юха а бера кулг дIадоаккхар. Цкъа ше иштта Iокхетташе а велха аьнна, дог а чIехха, цергаш хьокха а яь, бакъда Iимад ца а йоаккхаш сецар. Хьанна ховргдар цу хана цун дег чу хиннар, бакъда бIаргашка дизза хийи ховхача дегага ца лоааллал гIайгIен яр. Амма тIехьашка вала, веха хьовза лаьрхIа вацар. Воккхача къонахчо санна ураоттадаьдар деррига денал. Гуш дар моллагIча халонна духьалъотта, из эшае гIерташ йола оамал кIаьнка сих йоаллилга.

Берал иразе ха я хозахета алац, из мел хала хиннадале а, цун эггара дикагIдар цатоамаш сиха дицлуш хилар да. Иштта дицделар ховхача дега а ше новкъа мел леладаьр классе дIачу а ваьнна, хьехархочо ше ма хьаьстинге а.

Шелало цIийдаь кIаьнка ши кулг ший «докихача» кулгашта юкъе хьекха а деш, классе йоаллача кIор боагача пишкагахьа кIаьнк лIатеIавора Зоя Петровнас. Пишка а чIоагIа бераш дукха дезаш а къахетаме а йолча цу сага дега а йIовхало вIоахваьча кIаьнка пIаьхха дег чу дессар «хьехархо хургва-кх со а, ма боккха виз ба укхан бар», аьнна.

Кустанайски областерча Капыченко яхача поселкерча воархI шерарча школа цхьоалагIча класса дешархо Мислауров Увайс вар уж уйлаш еш хиннар.

Дукха низткъала моттигаш нийсъелар Увайса дешара шерашка. Ца воацаш, бераш кхоабаш ягIача наьна вIаштIехьа далапар царна мел эшар де. Хийла даа, дувха доацаш бусар. Бакъда мел хало тIакхаьчача а школа дIакхоссанзар кIаьнко.

Из школа а чакхъяьккхар. Гаьнарча шийлача мехкара маьлха Кавказ оалача наьна лаьтта а кхаьчар Увайс, бакъда цу уйланцара къаташ вацар.

Наьсарерча юкъерча школе деша вахар. Массадола хIама ха, довза гIертар кхувш воагIа зIамига саг.

Сихбенна юрта боахамера хьал тоаде оарцагIбаьннабар беррригаш. Цхьабакъда специалисташ тоъаш бацар. Школашка хьайийллар механизаторий курсаш. Уж курсаш дика чакх а яьха, механизатор хила бокъо карийцар Увайса а.

Бакъда школа яькхха воаллаше а, сихха хьехархой кийчбара Грозне вIашагIъехка хиннача цхьан шерарча курсашка деша а ваха, уж чакхъяьхачул тIехьагIа ше дийшача школе хьехархо хилар цунах.

Советски Эскара мугIарашка гIулакх де а вода Увайс цу школера, цигара цIавеча юха а хьехархочун болх бу, Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен педагогически института кхо курс а чакхйоаккх толамца дешаш. Бакъда бера ханара уйла тIехьашка йоаккх ваьча юрта боахама специалисташ ца тоъаш хиларо.

Институт а школа а ютт Мислаурова, трактора ко бе долл. Тоъал ха йоаккх бераццарча безамо школагахьа юхаувзаш. Амма, бIаьстан аьхача лаьттан, хьажо, цунна да, къахьегамхо эшаш хиларах йолча уйлан бехктокхамо дукха ха ялалехьа деррига а тIехьашка тотт.

Ди тIехьа дукхагIа толамаш доах зIамигача саго ялаташ кхедеча. Даьхен рузкъа дебадеча. 1972 шера цун хьаьнала къахьегам белгалбоаккхаш, «Знак Почета» яха орден лу Увайса.

Боккха кхаъ хилар Хьусейна Увайса 1974 шера КПСС ЦК-рча Лакхерча партийни школе (ЗВПШ) ше деца хьожавича. Дешарца чIоагIа хьашт долаш а значешта тIакхувш а волча цунна Iаткъаш дар институтах ше валар а дIахо деша таро ца хилар а.

Дика вступительни экзаменаш дIа а яле, деша дIаотт Увайс.

Къонача коммуниста хьинар зийнача района кулгалхоша лоархI трактор тIа вагIачул дуккагIа пайда по кхыча участкашка берга, аьнна. ХIаьта цу ханале хьалкхув дуккха къона механизатораш.

Юрта боахама тайп-тайпарча доакъошка болх бу Увайса — тракторни бригада учетчик. «Назрановский» совхоза отделене управляющи волаш, хIаьта Наьсар-Кертерча юрта Совета исполкома председатель а хул из, 1978 шера из хорж «Назрановский» совхоза парткома секретаралла. Цун вахара никъ ца бовзарашта хеталора. тракторист ,ма гаьна ваьннав, аьнна. Даим кердачунга кхувдаш вола зIамига саг-м политически знаней дикка лард йолаш ер цу хана. ТIаккха цун хьннар-м массанена а довзаш ма дарий.

Производственни хьокхамаши исполнительски дисциплинен башха дика йоацача коллектива Iаяха дика тIаэцанзар хIаранегара доаггIар цIенхаштта хьадехаш волакъона секретарь.

Дуккха моттигаш нийсъелар пюай лоIамагIа лела Iемача совхоза цхьабола коммунисташа а болх лоарзагIа баккха гIерташ. Цхьабакъда, партийни дисциплина дика йовзаш болата характер йолаши волча Мислаурова денгара денга нийсача новкъа берзабора цар сакхетам. Цун каяьлар коллектив вIашкаоза, барт чIоагIбе. Совхоза вахаре керттерчарех цаI а хинна дIаэттар парткома секретарь.

Хийла тракторист е комбайнер техника дIа а кхессе, болх бе ца тугаш дIаводар. Амма Увайса ше сихха цун ко бе доллар. Цул совгIа, дисциплина толхаьлчунца коммунист вар е вацар аьнна ший тайпара кхетама болх бора.

ЦIен тIа да а воацаш, бой хинна биса Увайси Iумзри кхоабаш яьгIача цар панас—лраман кхалсаго зIамига болча хана денз хIама хьадеи дог цIенен денал долаши хила Iомабаьбар уж. ХIаьта уж оамалаш Увайса вахара юкъмоттиге латт массаса а.

Ший а шийца балха барий а сакхетам цахаддаш лакхбеш, эшшачоа гIо-новкъостал деш хьавоагIа из даим. Парткома секретаралла из хержачахьа шовзткъа совгIа саг— кагий нахи мехкарийи КПСС мугIарашка баха кийчбаьб цо.

Цхьан хIаман уйла еш е цаI деш воацаш цIаккха гургвац из е цIагIа а е балха а.

Вай мехка вахар хувцадаьлла доладенна дукха ха ялалехьа совхоза директор Дударов Батыр волча дIа чу а ваха, аьлар Увайса: «ХIанз вай бечча бесса дIахо болх бе таро яц. Денн буси сатем боацаш воаш хIалакдар мара къахьегамхой сакхетама вай еш гIойле яц. Робото санна болх бича доалаш дац цар гIулакх. Массадолча хIаман дай хила, производствона юкъебахка Iомабе беза уж. Уйла ел Iа, вай шинне сакхетамагIа хинна ца Iеш, совхозе болх беш волча цхьа эзари ах эзари сага сакхетамагIа болх вIаштIехьбаьккхача гIулакх мишта хургда. Кердача тайпара уйла е уж баьлча цхьан совхоза гIулакхаш леладе меттел, лозмаш кIалтIадаха а могаргда иззал болча наха.

Цудухьа, цох оала хIара дош боккхача безамца оал директора.

— Даим кхоанара ди дагакхоабаш, хургдар хьалхе а бIаргагуш секретарь ва Мислауров. — йоах Дударова. — Шоай функцеш ала хIама доацаш кхоачаш а еш, бакъда, кхоанен уйла ца еш бола болхлой дукха ба. Увайс, царех ваг. Из гаьнна хьалхашкахьа хьеж.

— МоллагIа мо вола саг вац из. Ше санна кхы воацаш зIамига саг ва-кх Увайс, — IотIатох башха дукха лера тIера воацача Батыра.

Боахам хозрасчетага боалача хана, совхозе эргалонаш юкъейоалаеча эггара хьалха латтар секретарь ва, цо дакъа ца лоацаш, цул совгIа, керда уйла юкъе ца йоаккхаш цхьа хIама дIадоладаьдац совхозе укх итт совгIча, шера. «Назрановский» совхоз укх шера паччахьалкхенна цхьа миллион сом гаргга пайда бе лерхIаш а цу тIехьа дика аьттув боалаш а хилар Мислауров дакъа воацаш дац.

— МоллагIча хаттара дала жоп корадоагIаш а лакха культура йолаш а саг ва Хьусейна Увайс, — йоах цох совхоза къахьегамхоша. — ДIадоладаьча гIулакха политически воздействи е дика вIаштIехьдоал цун.

Шийх лаьца дувца ловш воацача Мислаурова цу хьакъехьа Iа моллагIа хаттар шийга дича, цхьан дешаца жоп а деле, аьттув мабаьллинге а къамаьл кхыча оагIорахьа дерзаду.

— Хьо воккхий веш, хьона иразе хеташ малагIа мотти гаш нийсъеннай хьа вахаре, — аьнна айса цунга хаттар дича, сона моттар по хIанз ший вахаре нийсъеннача дегагIозаленех, бийннача аьттонех дувцаргда. Бакъда Увайса кхы жоп делар.

— Айса болх беча коллективера производственни гIулакхаш а нравственни хьал а дика мел долча хана се иразе а хетт сона, воккхий а ву со, — аьлар цо лоацца.

Литературах, искусствох, моллагIча темах лаьца Iа цунца къамаьл дой, ца хаддаш хьона дала жоп а дувца хIама а да Увайса, цох шийх лаьца Iа ца дийдачахьа.

Цунна дукха еза доазол арахьарча а вай а йоазонхой классически произведенеш, къаьстта теркамца деш исторически романаш. Цун дега гарга хеташ йоазонхо ва Валентин Пикуль. Цун произведенеш юха а юха а еш Мислаурова.

— Се тIема шерашка мара ваьвеце а Пикула, мадарра вай мехка истори гойташ хиларо са дег чу вужаваьв из, — йоах Увайса.

ГIалгIай мотт, литература, багахбувцам дика бовзаш вола Увайс Iалаьмате тIера ва бегаш бара, бакъда доаккхаши мара хилац цун бегаш.

Дика-болхло, организатор хиларал совгIа, ший нанна дика воI ва Увайс. Цо нагахьа ди дахийтац Наьсар-Керте яха Нука йолча ца водаш, цунца дагараца дувцаш. Iалаьмате барттайна, Iимерза ва вешийца, дезалца.

— Увайс воккха хилча, зIамагIволча кIаьнка бала кхы сога кхачанзар, — йоах панас. — Веший вахара лостам ше белар воккхагIчо.

ХIаьта хIанз Увайс ше диъ бера да ва. Назрановски № 2 йолча юкъерча школе

ХIанз диазлагIа областной партийни конференце делегаталла хержав. ХIанз а КПСС Назрановски райкома член, РК партийни комиссе председателе заместитель, пропагандист, № 2 йолча Плневски юкъерча школа къахьегама коллектива Совета председатель ва Мислауров. ХIаьта книжкаш дезарий общества членалла-м цунна геттара хьамсара хеташ гIулакх ма дий.

Х. АУШЕВА.

летописа тIа дIа ца язъеш?! Цхьа барт болаш Iожала духьала лаьттар гIалгIайн эрсий цIеэскархойн, гIаьбартой-балкхарой партизанашн ХIирийчен революционни бIухойн, сунженски казакашн китайски интернационалистий отрядашн, нохчий ЦIе Эскарн закавказски калкъний революционни формированешн. Деникина бIушта денале духьалъоттарах ший цIи дIаяхийта Iанзар ЦIе ГIалгIайче. Ханна тIехьашка баьнна хинна къона Советий Iаьдал лорадеш латтараш тIаийцар цо лоамашка.

Оаха аьхкий балхаш деча моттигера Эсада гIолла ураГIа массехк километр хьалвахача латт Пхьуй яхача юрта вIов а цун гонахьара гIалаш а. Укхаза яр цхьан хана ЦIеча Эскара штаб а. Ленина вайта легендарни Iаьржакинез (Серго Орджоникидзе) а вахар. Укхаза са а леIа, шоашка низ а болийта техар къахьегама гIалгIаша белгардейций низ бохабеш хинна хIама. Царца цхьана ЦIеча байрахкаста кIал болхар дуккхача халкъий викалаш...

Иштта чIоагIделар советски халкъий хьахулаш латтача вошала сийлахьа дотуйла — доттагIал. Из процесс итташ шераш ди тIехьа дегIаухаш хьайоагIа хIанз вай парте къонахчал гойташ йохаеш йола деформацеш социализм хьалъеча хиннаяле а.

...ДоттагIала бIаьшерений бувзамаш дувцаш йола статья кепатохилга массехк шу хьалха духхьала аьлар алийта, аьнна хIама хурггар. КПСС XXVII съездой XIX Еррригсоюзни партконференцей бокъо еннай вайна къамашта юкерча гIулакхий боарамера хиланза дargдоацаш долчун баргал йийттачох а новкъарле яьчох а дувца. ТIаккха вIалла бокъо а йий вай халкъий идеалашта 1944 шера тIаоттадаьр, Нохч-ГIалгIай АССР ханна дIаяккхар дицдалийта? Вай лоаман халкъашш шоай мехках а даьха, лелийтар воаш ца кхетаду кеп уввтае мегартий?

ХIанз вайна бIаргагуш хувцалуш доагIа деррига а. Бакъда, цу шерий нйрчача гIулакхаша наьха дегашка а уйлашка а лер йитай. ХIаьта, цхьабараша шоай хур ду из трагеди нийсъяларах «малагIа къам бехке да» яхача ца эша, пайда боаца дискуссеш хьаллаца гIерташ.

Цхьаккха дош дац халкъаш бехке де гIертилга, цар шюаш лайна Iазап царна дIатIадилла гIертилга! Сийлахьа а цIаккха бохалургбоаца а пролетарски, советски интернационализма низ латт цо ше вахаре маьхера критереш, вай халкъаш дIахо дегIаахара лакха критереш луш хиларах.

ЦхьоагIонца ба вай низ! Из лозунг а е курала дувца дешаш а дац. Нагахьа санна нах шо-шоай «къамаш къоргашка» чубеннабаларе фашистски гIаьрахой мишта эшалургбар вайга? Нагахьа санна хIара халкъо «юврагI шийна тIачйза баларе» халкъа боахам юхаметта мишта оттабергбар вай. Таханара перестройка революционни планаш кхоачашъеча дакъа лаца мишта могаргдар вайна «пхьарсаш, хьал хьекха» цхьа барт болаш шевар юкъарча гIулакха оарцагIа ца воаларе?!

Ма ярра йола патриотизм йIаьхийгIа еш болча цу цIенача интернационални сакхетама белгалонаш я вайна гонахьа массе а метте. Вай доккхал деш а дог лазаш а хьеж вай мехкахой болча бIухой-афганций бIаргашка.

Царех дукхабараша тIема совгIаташ даьхад, Даьхен сийле бахьан лийтаб.

ЧIоагIа а формана доацаш айхха а бувзамаш да Нохч-ГIалгIайчен вежарашха йолча ХIирийченца. Цхьадолча националистически элементаштa хетар ца хулийташ, моллагIча халонех чакхдаргда из доттагIал.

Укх гурахьа цIаькха а хиннав со Фуртоугерча Ахриев Папура мемориальни ЦIагIа-музее; кIай чопаш беш доагIача Iарамхен берда йисте цунна degIа латтача памятника хьалхашка зизаш а дехкад аз. Юха а укхаза ухача наха даь йоазонаш тIадолча книжкага хьежаш, дог Iоздаьлар са: вай мехка сийрда исторически дIадахар довза мел тайп-тайпарча миIингашкара ух уж укхаза!

Ди тIехьа шерлуш, чIоагIлуш доагIа къамашта юкъера бувзамаш.

Халкъий доттагIал — вай Даьхен керттера рузкъа да. массане а из лораде, лархIа, дебаде а деза!

В. ВИНОГРАДОВ,
профессор, РСФСР-ен НГIАССР-ен Iилман заслуженни деятель.

Ленински района «Родина» яхача совхозе коммуниста Чеснов Юрий Дмитриевича болх бу 33 шу совгІа ха яьннай. Цу юкъа цо караерзаяьй юртбоахама ерригаш хІана яц, аьнна профессей къайленаш, цунна хьалкхее ца ховш юртбоахама цхьа культура яц боахаме хьалкхеерех. Ший декхараш даим а цІена кхоачашдеш, лакха хьувкъамаш кхедеш, планал совгІа юртбоахама продукци паччахьалкхенга хІара шера дІачутелаш къахьегаш хьавоагІача цунна еннай «Халкъий ДоттагІал» яха орден.

Укх тІеххьарча кхаь шера совхозе сом хьалкхебеча звенона керте латташ хьавоагІа Юрий Дмитриевич. Укхаза а дика хьокхамаш гойт цо. Соми бацдаараши кхедара Іалаьмате халеи чоалханеи хаоттама хьалаш лаьттар вайна соахкеи укх шереи. Цудухьа дуккхача шерашка ше Іоаяь балха опыт, говзал, знанеш оарцагІъяха йийзар Ю. Чеснова, дукха деша дийзар лаьрххІа дола литература. Іилмо яхачох а шийна дуккхача шерашка зеденначох а ког-гІортолга а еш, ший новкъосташта ца ховр царна дІа а хьехаш, вІаштІехьбаьккхар цо ший звенон къахьегам. Цох доккха беркат а даьлар. Кхыча звеной балхага, царна карагІдийнначунга диллача дикка лакхагІа хилар Юрий Дмитриевича хьалкхебаь хьувкъам.

— Сомий бешамаш лелаелга, вайна массанена ховш ма хиллара, атта гІулакх дац. Беш лелаер хила веза, аз-м ишшта аргдар цох, бокъонца вола Іилманхо-селекционер, цунна ха деза маца, мишта опылени е еза гаьнашта, сом листагІа латаргболаш а хІара Іаж е кхор боккхагІа, чам болашагІа хургболаш а цунна малагІа подкормка е еза, докъаленна е докъадала доладенна гІа малагІча моттигера гаьнах дІадакиха деза... Массагіа да уж ха дезараш. Дийца а варгвоацаш Іалаьмате дукха да, — яхаш дувц хьиннар долча бешамаш лелаечо.

Ше белгал мел даькхачун къайленаш дика йовзаш ва Юрий Дмитриевич. Цул совгІа цунна дика йовз сага психологи, цун оамалий чулоацама духтІавала хов. Нахаца дувца, уж шийна тІехьбаха дика аьттув боалаш из хиларах боахама коммунисташа из хержав совхоза парткома членалла, хІаьта районни организаце коммунисташа викалваьв из ХХ-ча областной партийни конференце шоай делегат хила.

СУРТА ТІА: Ю. Чеснов.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

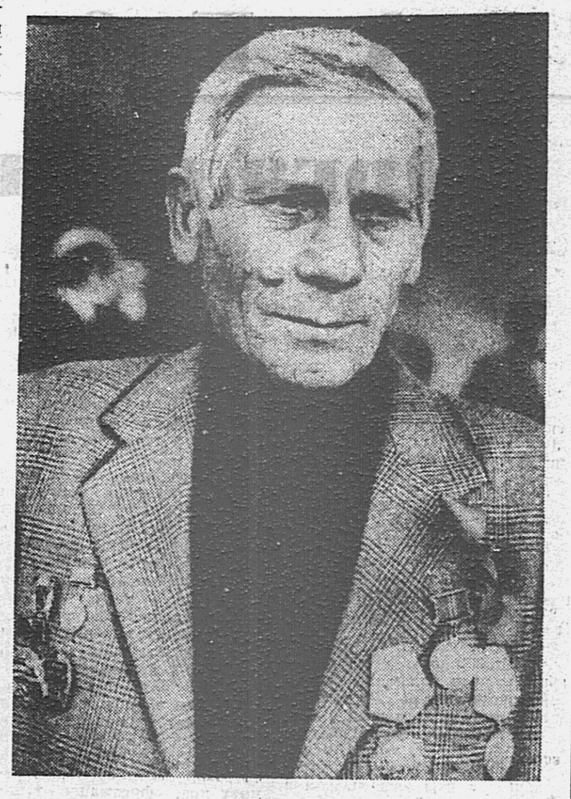

Дувца дукха дар...

Республика вахаре боккха лоархІам болаш событи я ХХ партийни конференци. Республика къахьегамхоша беррига низ а хьиннар а тІадахийта къахийгад цунна сийленца накъабахкара. ХІаьта тхо, хьехархой, тахенарча хано дІадехараш дика кхетадеш болх беш да.

Тайп - тайпара дукха дешаш дувцаргда цу конференце. Перестройка наькъагІа баькхха гІа бувцаш республике духхьашха хула областной конференци а я из. Цудухьа сона ловргдар халкъа образоване даькъана цу форуме къаьстта теркам тІабохийталга.

Се областной партийни конференце делегат хилча а цига къамаьл де йиш хилча а укх тайпара дешаш дувцаргдар аз цига: цкъа-дале НГІАССР просвещене министерствогара цІенхаштта хьадеха дезар хьехархошта еш йола аттестаци йоагІача бесса чакхйоаккхилга. Хила хьакъ дараш мара дешара процесса тІа ца бутилга. Хіана аьлча, хіанз дешархошта во оценкаш утттае а, уж классашка чубита а бокъо енний, яхаш, шоаш ца деш дисар теркалдац цхьаболча хьехархоша. Къаьстта юхьаьнцарча классий хьехархоех тийша я дукхагІдолча даькъа дешархой знанеш. «Шиъ» оттае бокъо я а ца яхаш, из дешархоша йоаккхаргйоаццача тайпара хьеха деза царна. Классе шиъ е кхоъ, геттара кІалдисача, пхиъ дешархо мара хила йиш яц дешарах ца кхеташ. ХІаьта вай юрташкарча классашка уж итт — пхийтта хул.

Нохч - ГІалгІай паччахьалкхен университет чакх а яькхха, хьавена хийла хьехархо лерттІа урок дІаяла ца ховш хул. Цу университета цхьайолча факультетий, къаьстта филологически факультета, балхага хьежача бакъахьа дар.

Дешара заведенешка дІачуийбу нах моллагІаш башха боацаш а ца ийбеш, хьехархой хила ловш, хиларал совгІа, уж хила хьакъ дараш мара ийбергбоаца хьал вІаштІехьа даккха а дезар.

Шозлагіа-дале, кІезига лоархІам болаш хіама дац дешархошта къахьегама кхетам лулга.

Вайна махарра, тахан республикерча школай материальни база эсала я. Базови предприятей гІо - новкъостал доацаш цу хьакъехьа лоадама хіама дулургдац. Бераш моллагІа оатхал хьае Іомадеш хилча, станок ма езий мастерской Іооттае. ХІаьта йиІигаш барзкъа тега, хьадаккха Іомаеш хилча, кІада кусок, тай, маха, хІамаш тега машина хила ма езий.

ТІаккха, вайна махарра, ерригаш хіана яц, аьнна йола базови предприятеш боахама расчетагІа болх беш майий. Цар шоай хІара кепиг ма лоархІий, из алапеца дувзаденна а да.

Цудухьа со конференце делегат яларе, из дош цхьан кога тІа даккхар а дехаргдар аз.

Л. ЭКАЖЕВА,
Экажевски № 1 йолча юкъерча школа хьехархо.

МОСКВА. РСФСР унахцІено лораяра Министерства физико-химически медицина института чуйоагІача биофизика, биохиме, иммуноформологе отделаша, консультативни поликлиникас фундаментальни тохкамаши сага дарба деш йола керда средствашн ю. Бокъонца клинически тохкам баьчул тІехьагІа цох хьахиннар унахцІено лораяра промышленноста юкъе дохийт.

Института карагІдаьннача кердачарех цаІ да атеросклероза диагностика сиха къоастаяра метод хьаяр. ЦІий ца доаккхаш йолча цу методо йиш хулийт кхаь минута йолча хана сага лазар мел чІоагІа да къоастаде. Из метод дунен тІа тІехъярех я, цун лицензи Канадага а США-га а ехкай.

Цхьаькха доахана тимусах яькхха тактивин яха препарат я. Из иммунокорригирующий биостимулирующий активность йола препарат я. Цо йиш хулийт Іасилгаш ца дойташ шозза дукхагІа лораде а дикка доаккхагІа хилийта а.

Института иммуносорбента синтеза даькъера фундаментальни балхаш, диагностически анализ яра йолча приборашта ю разработкаш, ишшта кхы а института Іилманхоша деш дола фундаментальни тохкамаш советски наьха унахцІено лораяр духьа ду.

СУРТА ТІА: экспериментальни гемосорбцеи детоксикаце окислительни методийи лабораторе заведующе медицински Іилмай доктора В. И. Сергиенкос кулгал а деш, организма детоксикаци яра керда методаш уттаю.

В. ВЕЛИКЖАНИНЕИ
Л. ПАХОМОВАИИ сурт.
(ТАСС фотохроника).

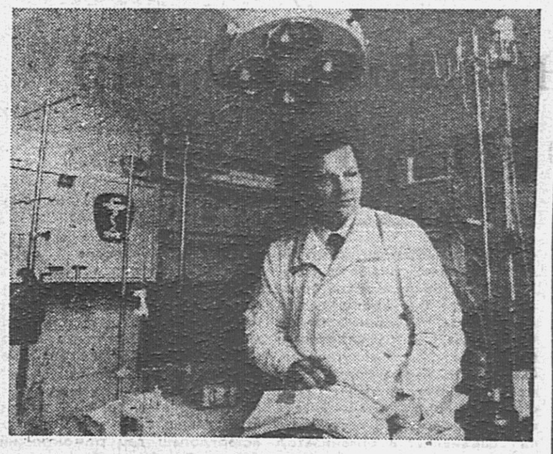

Делегатех дола дувцараш

Замано хержав

1958 шера, хІанз «Грознефтемаш» цІи йолча заводе балха эттар Юрий Петрович Пруссаков. Бакъдар аьлча, цу хана Юрий Петрович, аьнна, цох цІи йоаккхаш саг вацар — цу шера школе дийша ваьнна зІамига саг вар на. Завод а хІанз йолчунна тара яцар. «Цхьана хьалкхийнад тхо». — велакъеж Юрий Петрович, ший завод ювцаш.

Юхьанца бе-бе балхаш деш хилар Пруссаков. Цхьа ха яьлча токара ученикалла оттавир из. Чоалхане професси Іомаяь ваьлча, ше эскаре гІулакх де тІавеххалца, токаралла болх беш хилар.

Эскарера гІулакх чакхдаькхача ше хьалха хиннача заводе юхавера. Цу хана ЦРМЗ яхаш хиннача завода коллективана, вай республике эттара хьалхарчарца елар «Коммунистически къахьегама коллектив» яха сийдола цІи. Цунца Пруссакова а къахьегама дакъа доалл.

— Са деррига вахар укх заводаца дувзаденна да, — йоах Юрий Петровича. — Тха нанас укхаза къахьийгад. Са ши воша, йиша тха коллективе ба.

1968 шера комсомольски путевках СибарегІа болх бе вахийта хиннав Ю. П. Пруссаков. Читински областе гІишлош хьалъеш хилар из. Цу хана Читерча гІишлон техникума сайрийнара факультет яькхкар цо. Мастер, тІехьагІа прораб а волаш хьаьнала къахьийгар Юрий Петровича. ХІаьта ше ваь моттиг шийна дагаяьлладаь, 1977 шера цІавера из. Ший заводе слесаралла - сборщикалла вахар.

Социалистически декхараш кхоачашдеш, балха юкъе брак ца хулийташ, дисциплина дика йолаш хьавоагІа Ю. П. Пруссаков. Предприяте эттара дикагІа болча болхлоех лоархІаш ва из.

Коммунисто дукха общественни балхаш ду ший коллективе. Парткоме, профкома, къахьегама коллектива Совете дакъа лоацаш ва из.

Старопромысловски районни конференце делегат хилар Юрий Петрович. Котельни цеха болхлоша цу хьакъехьа аьлар:

— Пруссаков Юрий Петрович тхоашта дика вовзандаь херж ар оаха делегаталла. Дика оамал йолаш, хьинар долаш саг ва из. Тхо санна, ше а болхло воландаь, тха бала дика кхетабу цо. Хов тхона, шийна бакъахьа хетар а тха хьашташ кхоачашдара эшар а цо чакхдоаккхаргдолга.

Районни партийни конференце водача хана, «Хьалха хиннараш санна хургйий хьогІ из», аьнна, шек вар Юрий Петрович. Цхьабакъда, хьалхарчарна вІалла тара яцар хІанз хинна конференци.

— Хьалха конференцешка дувцаш хиннар рапорташта санна дар. ХІанз гІулакх кхыча тайпара дар. МоллагІа кулгалхо вар, аьнна, юха ца боалаш, майрра кринтика йора делегаташа. ХІаьта районерча кулгалхоша шоаш а дукхагІа вІаштІехьа ца даьннар, эрга ца даьннар дувцар. Демократе, гласноста хьале чакхбаьлар конференце болх. Теша безам ба керда хержача райкома членаша, перестройкас тІадожадечча тайпара, шоай гІулакхаш дІахьоргхиларах, — йоах Ю. П. Пруссакова.

Районерча коммунисташа 20-ча областной партийни конференце бохийтача делегаташта юкъе цІи яькххар Юрий Петровича.

— Мишта хилча бакъахьа хетар хьона областной партконференци? — аьнна хьаттача, делегата аьлар:

— Цу конференце йизза демократи а йолаш, хІанз хила деззача тайпара цІенхаштта къамаьл хиларга сатувс аз. Са цхьанне уйлаш яц уж, со хержача наха а ишшта хет.

Юрий Петрович санна хьинаре вахара позиции йола нах хІара дийнахьа дукхагІа хулаш боагІа вайнга. Хьалха застойни ха йолча хана цар общественни хьинар гучадалийтацар. ХІанз перестройкас айбаь нах ба уж. Халкъанна а партена а эттара чІоагІагІа эшаш бола нах а ба.

М. ЧАХКИЕВ.

М.-С. Плиев

СОВ САГ

(Инстедоалар. Долалур 145-ча номера тІа).

— Даьра, са даьсара, Мурад бакъ-м лув! — аьлар Дауда. Таханалца ер хьоаде денал а е хьаькъал а ма хиннадац вайх цхьанне а. Маярра коммуниста принципиальни позиции я-кх Мурада хьагойташ яр. Даьллахьий, харц ма алалахь. Увайс, хьайна эхь хетаций хьона, бригадир ва со, яхаш алапи йийде? Тхона-м вац хьо эшаш. Тха гІулакха тІехкхоачам ба цхьа учетчик. Нийса яхий аз, новкъостий?!

— Даьра ях! — аьлар гулбеннараша.

— Ай, хац сона-м, цхьа да воацаш мегаргдий вай? «Шиш боацаш кха а мегадац» ма яьхадий вай даьша а, — аьлар, бригадира га даккха ловча; Мажита.

— Да ишта а вац укхаза-м, — аьлар Тухана.

— Шиъ шу дий «Бригада совет» вай вІашагІъелла?— аьлар Мурада. — Маца гулденна, малагІа дош да вай дийцар, къоастадаьр е техкар? Укх ах юрто Іанна бригада солярка доагадеш баг хьалгІамаш а йсахкаяь, хІанз сенна ях оош «азеиазеи перерасход яьяц?..» Гой, хьажкІаш юаргаш хиннаяц. ХІаьта, массеха «Жигули» енай укхаза уж яхьа?

— Сагот ма де, Іа, цар-м багажникаш юзаргъя хьона. — аьлар Тухана.

— Даьра юзаргъя хІанзалца санна вай бІарахьежаш дагІе-м, — аьлар Мурада. — Са даьна наІалт хилда хьоргъяле са кхай тІара-м цхьа бурилгІ ДІаяхьийтал!

— Ай, ва дурак, хьаким венав хьона цхьа ткъаьх хьажкІа яхьа, — аьлар Мурада.

Дувцар

жита. — Ца луш вохийтаргва Іа?

— Даьра вохийтаргва, цаІ ца луш-м!

— Яхьа-м са кхай тІара а хьоргъяц! — аьлар Тухана.

— Ишшта мара-м са кхай тІара а хьоргъяц! — аьлар Дауда а.

— Сабардел, аьлар Мурада. — Чакхдалийтал са къамаьл! Аз дог тийшша ях: вайна бригадир эшаш. ХІанз денз бригадан гІулакхаш совето дувцаргла. ХІаьта вай, хІара звено, йиззача хозрасчета тІа яргъя. Вайна гуш хила деза шедар; болх, доагор, ремонт, оттаеш йола хІара керда кечал, чуэшаш болча хьувкъама хІара килограмм, болх бер, ца бер. Эхь да вайна нахал тІехьадисар.

— Бахьан малагІа да вай тІехьадиса? — аьлар Солса.

— Даьра цхьаккха-м дац, аьлар Дауда. — Е сога хьаттача бригадир меттел, бригадира гІонча а ма эшаш вайна.

— Аз хьаллоац Мурада а Дауда а къамаьл. Вайна бригадир а цун гІонча а эшаш вац. Шиъ слесарь ва, наладчик ва бригале. Хозрасчетапа доагІаш дац хьадеш хІама а доацаш, даром-шаром алапеш йийелга. Сога-м дац михага дІадекъа ялх-ворхІ бІаь тума ахча, шуга дий хан сона. Дий шуга?! — мухь техар Солса.

— Нийса да, — аьлар Мурада.

— Ай, тІаккха-м слесараш а даьра эшац. Вайначул дикагІа фуд царна ховр? — аьлар, гІулакх бегаш тІара дІатайжалга кхетадаьча Мажита а. — Аз-м айса тоаю сай трактор, уж бІарахьежаш латташе.

— Далла ба хоастам, цкъа — мукъагІа къонахчун дош хьа багах даьнна, — аьлар Тухана. — Цар а уйла-м даьра ергъя, вай, Мажит. Увайс! — дІавийрзар из цунгахьа. — Сона гучох хьо хьаллоацаш цхьа дегІ дац укх бригаде. Из цаІ да. Шозлагіа: сона лов Іа Іайха а хьайна хетар алар. Цхьаькхха а да хьона: ше ца эшача, ше совнагІа хетача чугІертар Іовдалал хет сона, Увайс. Сох бехк ма баккхалахь, аз юхьдухьал дІаалаpах.

— Цунна-м цаІ дергда вай, — аьлар Увайса. — Оаш отта а ваьвац, е оаш дІа а воаккхаргвац! Хадийтал хІанз шоай тІурилг!

— Гой шоана? — аьлар Мурада. — Перестройкен гласности, таханара замен кхетаеча саго де йиш йий укхо деш дола къамаьл? Даьра, тхога-м йиш ма яц, Увайс, хьо хьалха а оттаваь, хьалхаболхарий цІог а лувцаш, даим а царна тІехьатекха. Цхьа уйлен цхьа нигати долаш, цхьа дезал санна хила еза таханара хІара коллектив. Синош а хила деза вІаши цІена, Увайс. Дикали вІаши къахетами хила беза дегашка. Цудухьа, могача дегІа лазар санна, совнагІа ва коллективе а хІама хьа ца деш вола саг. Іа хьайна кхычахьара моттиг лаха...

ЦІогІа а хьийкхар, хьал а кхувсавелар Увайс, бригадо яьча ваІада раьза воацаш. Ший дешай чулоацамца цо еррига бригада тешайир перестройкана ше гаьна хиларахи гласность шийна хІанз а фуй ца харахи. Цунна хетар дуккхача шерашка «Фу деш ва хьо?» ца хоатташ, деш хІама а доацаш, ханханнахьа хьийдаь алапи цІаьхха, ворда ткъе халаш санна хада йишъ яц, аьнна.

— Увайс! Пурам да хьона, хьайна ма та, эгІазваха а тувсавала а, — аьлар Тухана. — Аз хьо мел тешача хІамах дув буъ хьона, заманна хьо селлар тІехьависа саг вий ма хайнадац сона таххаьлца. Радио яц шун цІагІа? Е телевизор яц? Газет, журнал дешаций Іа? Берригача мехка хулаш латтача селлара доккхийча хувцамех хІанз а кхетанза вола хьо-м...

Бригадири цун гІончен ба а боацаш, воай техника — воаш тоа а еш, болх бе раьза волчо кулг айдел! — аьлар Тухана. Массараша кулгаш хьалъайдир, даггар ший кулг юхийзача Мажита а тІехь.

Увайс вахар директорга латкъа. Протокола кулгаш а яздаь, механизатораш шошоай тракторашца дІа-са бахар, еррига аре кхайкаеш...

Бийсанара смена хувцаяла цхьа ах сахьат долаш, бригаде кхьаьчар шиъ Іаьржа «Волгеи» ший жигулеца Увайси. Уж яр райисполкома председателеи совхоза директореи машенаш. Директорца вар парткома секретарь а. Цигга вена хьакхьачар юрта совета председатель вола къаьна коммунист Зовле Идрис а.

ДІа-са эпаш, дукха дийцар цар Іуйран бригадан собране хиннача къамаьлах а, массане кулгаш а яздаь, цига чІоагІдаь, тІанийача протокола чулоацамах а. Тарлучох яьча ваІада тІара механизатораш, юхабаха венавар директор а:

— Аз-м яхац Увайс малайк да, — аьлар цо. — ХІаьта а... — фу малайк?! Увайс механизатор а вац, бригадир меттел! — аьлар Дауда.

— Увайс сов саг ва бригаде. Коллективе сов нах лелабу зама яц ер, — аьлар Солса а. — ДІалелаве, хьай директорски фондера алапи а телаш.

— Хьо ма вий пенсе ваха ха тІех а яьнна. Хьо дІавахача ер бригада йохаргйолаш-м яц, Солса? — аьлар директора.

— Укх бригадан кхоалагІча даькъанна со дІавахар ловш дале, чакхдаьннад-кх из. Вешта, цхьаьхха-м дар са ала, — аьлар Солса.

— Фуд из? Алал,—аьлар директора.

— Аз аргда, — аьлар Мурада. — Совхоза директор веций хьо? — хаьттар цо.

— Ва, — жоп делар вокхо.

— Масса шу да хьо директор вола?

— Фу де воал хьо? БархІ да!

— Ер гой хьона? — пІелг тІахьекхар цо Увайса. — Ер-хьа кадр я хьона. ДІахьажал. ДІахьажал, дІахьажал! — пІелг хьекхар цо техникагахьа. Шевар дІахьежар цигахьа.

— Фуд цига? — хаьттар директора.

— Хьои ери — ши у дакх! — аьлар Мурада. ДІаийлаел укх бархІ шера масса бІаь туман техника хІалакьяйтар Іа укх цхьан бригаде. Кхыча бригадашка а ма латтий ер-м ишшта. Хьо санна хул директор?! Фуд хьои ери вацар аьнна совхоза а бригада а юкъагІдиса?...

— Салман! Хьона а сацар тол кхаж бизза хьайга балалехьа — аьлар райисполкома председатела.

— Ер-м, къонах, перестройка я, коллективо яь ваІад — закон а долаш! — аьлар Мурада. —Ше къораметтазеи бІарташта бІарзеи дар, яхаш тхога йиш яц, шоана бІара а хьежаш, таккхалчахь латта. Оаха-м хьога а аргда: «Истол хеца, къонах!» Аргдац моттий хьона. «Министр оаха кхоабаргва цо дехкий лувце. Ца лувце кхоабарг а вац!» — аьлар XIX партийни конференце къамаьл даьча цхьанне. Тхона сенна эш шо, оаш деш доал ца хилча?

—Салман! Ераш бакълув, — аьлар Зовле Идриса. — Ле беза ха тІех а яьнний. «Дер — дайнараш эшац тхона бригаде» мара йоахий аккхар.

— Даьра яхац-кх! Дезала юкъе а тарлац укхаза-м хІама ха хьа ца дер! — аьлар Мажита. Дага ца хиннача бесса, хувцалуш ма латтий вайна шедар.

— Вита Іа Мажит! Сийг боаллаш-м даьра хиннний борз! — аьлар Тухана.

— Денал — яІ, денал! «Денал» яхар чІоагІа хІама я, Мажит, — аьлар Увайса.

— Даьра я, Увайс! Даьра я. Ше харц волча моттиг кІалъоттарг а да хьона денал. Сога-м даьра яц бригадана совваьнна хьо хьаллаца йиш. Со-м мел вах аккхарца ваха а, велча, аккхар дІаволла а везаш ва.

— Лоацца аьлча, хьайна гІойле яр да-кх Іа лехар, Мажит? — хаьттар Увайса.

— ХІанз-м хьона а я хьона укхазара вахар гІойле, Увайс.

— ХІанз цаІ хила а мег укхох, — аьлар Солса — Лакхара хьаькъал-м заманца гІа бахар дар.

— Даьллахьий, Солса, ше сов волчара сихха ваха хар а да хьона доккха хьаькъалм, — аьлар Мажита.

— Даьра, Салман, воаш лелаеча мелала цкъа жоп-м вай а лургда, — аьлар райисполкома председатела. Вай дицденнад гІулакхашта кхоане ехка ха тийнналгах.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

9 ДЕКАБРЬ

ПІАЬРАСКА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.

8.35 — «Воскресенье, половина седьмого» яха художественни фильм. 4-гІа сери.

9.40 — Йиш локх арфай квартето.

10.00 — Саг. Лаьтта. Вселенни.

11.00, 15.30, 16.40 — «Кердадараш».

15.45 — Грузински телевидене программа.

16.45 — «ХІана, сендухьа?».

17.15 — «Илли 88».

17.25 — Объектив.

18.00 — «Прогресс. Информаци. Реклама».

18.45 — «Тахан дуиен тІа».

19.05 — «Метаморфоза» яхеи «Старый дом» яхеи «Союзмультфильм» студе мультфильмаш.

19.20 — «Гавана ждет нас» яха музыкальни фильм.

19.50 — «Воскресенье, половина седьмого» яха художественни фильм. 4-гІа сери.

21.00 — «Ха».

21.40 — Перестройка прожектор.

21.50 — «Тот уголок земли». А. С. Пушкина дІаяздаь халкъа иллеш.

23.00 — «Взгляд» яха передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.

8.15 — «Андрей Тимофеевич Болотов, или Письма из XVIII века» яха Іилма — довзийтара фильм.

8.35, 9.40 — М. Ю. Лермонтов. «Бородино». 4 класс.

9.00 — Английски мотт. «Іомабу 1-ра шу».

9.30 — «Зима сибирская» яха Іилма-довзийтара фильм.

10.05 — СПТУ дешархошта. Астрономи. Седкъий.

10.35, 11.35 — Вайна гонахьара дуне. 1-ра класс. Школеи са новкъостийн.

10.55 — «Светильники Эрмитажа» яха Іилма - довзийтара фильм.

11.05 — Английски мотт. Іомабу 2-гІа шу.

11.55 — «Осенняя история» яха художественни фильм. 2-гІа сери.

13.25 — «Спорта арена». «Наедине с высотой» яхеи «Чемоданчик» яхеи документальни фильмаш.

13.55 — Йиш локх СССР Паччахьалкхен академически Докхача театра скрипачий ансамбла.

14.20 — «Трест. ноторый лопнул» яха телефильм. 3-гІа сери.

17.20 — «Высокие горы» яха ЧИАССР халкъа артиста У. Димаева 80 шу дизара хетаь передача (нохчий меттала). (24 октябре хиннар юхагойтар).

18.30 — «Дом, где живут сказки». Республикански теникий театра 50 шу дузаш (нохчий меттала).

19.00 — Грозный — Херсон телемост.

20.35 — «Нохч-ГІалгІайче». Информационни программа. ХХ областной партконференцера репортаж.

21.00 — «Ха».

21.40 — «Перестройка прожектор».

21.50 — «Осенняя история» яха художественни фильм. 2-гІа сери.

ТВ

8 ДЕКАБРЬ

ЕРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.

8.35 — «Воскресенье, половина седьмого» яха ходужественни фильм. 3-гІеи 4-гІеи сереш.

10.55, 15.30, 16.50 — «Кердадараш».

15.45 — «После праздника» яхача документальни фильма премьера.

16.15 — «Музыкальни сокровишница». А. Хачатурян. Ре минор оркестрацарча скрипкана лаьрхІа дола концерт.

16.55 — «...16 шу даланзеи боккхагІеи».

17.45 — Мультфильм.

17.55 — «СССР — Северный полюс — Канада» яхача Дуиен халкъашта юкъерча трансарктически экспедицех долча документальни фильма премьера. 2-гІа фильм — «Вниз по меридиану».

18.45, — 23.25 — «Тахан дуиен тІа».

19.05. — «Демократи Іомаеш». Медицински радиологе НИИ партКома балхах. (Калужски областа Обнинск яха город).

19.35 — «Мы с Шерлоком Холмсом» яхача мультфильма премьера.

19.45 — «Воскресенье, половина седьмого» яха художественни фильм. 3-гІа сери.

21.00 — «Ха».

21.40 — Перестройка прожектор.

21.50 — Останкина Концертни студе кинорежиссераца С. Ростоцкийца вІашагІкхетар.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.

8.15 — «Хождения Ерофея Хабарова» яха Іилма-довзийтара фильм.

8.35, 9.35 — Природоведени. 4-гІа класс.

8.55 — «Без страха и упрека» яха, К. Маркса дика доттагІа хиннача эрсий революционер - народника Г. А. Лопатина вахарахи цо лелабьча балхахи дола Іилма-довзийтара фильм.

9.05 — Испански мотт. Іомабу 1-ра шу.

9.55 — «Хозрасчет и экология» яха Іилма-довзийтара фильм.

10.05 — СПТУ дешархошта. Биологи. Ч. Дарвин, искусственни отбор.

10.35, 11.35 — Биологи. 7-гІа класс.

11.05 — Испански мотт. Іомабу 2-гІа шу.

12.05 — «Осенняя история» яха художественни фильм. 1-ра сери.

13.15 — «Взрослые дети» яха передача. «С точки зрения пап» яхеи. «Нас встречает детский сад» яхеи. «Ворон» яхеи документальни фильмаш.

13.55, 23.00 — «Кердадараш».

14.00 — «Трест, который лопнул» яха телефильм. 2-гІа сери.

17.25 — «Кердадараш» (гІалгІай меттала).

17.30 — «Анна Ахматова. Листки из дневника» яха документальни фильм.

18.00 — «Перестройка — хано дІадехар». Къамаьл ду ХХ областной партконференце делегаташа.

18.40 — «Вай юкъара цІа».

19.20 — «Нохч-ГІалгІайче».

19.35 — Фильм-реклама.

19.40 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Как гномики не попробовали варенья» яха мультфильм (ЧССР).

19.55 — Баскетбол. Европейски чемпионий кубок. МаІанах. ЦСКА — «Скаволини» (Итали).

20.40 — Горно - Бадахшански автономни областа «Лалибадахшан» яхача ансамбла концерт.

21.00 — «Ха».

21.40 — Перестройка прожектор. яха художественни фильм. 1-ра

21.50 — «Осенняя история» сери.

23.05 — Гитариста Лео Браузра концерт. (Куба).

РАДИО

8 ДЕКАБРЬ, ЕРА

7.45 — «Ускорение с торможением» яха передача.

7.57 — 8.00 — Передачай программа.

8.15 — Республикански газетий обзор.

8.27 — Передачай программа.

8.30 — 9.00 — Концерт.

11.15 — «Патриот» (нохчий меттала).

11.30 — Соцкультбыта объекташта — цахаддаш терно (нохчий меттала).

11.45 — 12.00 — «Болхлочун уйла».

15.15 — 15.30 — Юртбоахама техника тоаеш латт (гІалгІай меттала).

16.00 — Передачай программа. Хаоттам.

16.01 — Къамаьл ду районни радиос. Советски районера передача.

16.16 — 17.00 — Шоана, юртбоахаме хьалхалаттараш. Концерт.

18.00 — Керда хоамаш.

18.30 — 18.40 — Хоамаш.

9 ДЕКАБРЬ, ПІАЬРАСКА

17.45 — 8.00 — Коммунистлакха цІи (гІалгІай меттала). Хаоттам.

8.15 — Республикански газетий обзор.

8.25 — Передачай программа.

8.30 — 9.00 — ХХ областной партконференце делегаташта лаьрхІа дола концерт.

11.15 — Къахьегам вІаштІехьбакхара керда формаш: проблемаши сужденеши (нохчий меттала).

11.30 — «Вахара хьисап — советский» (нохчий меттала).

11.50 — 12.00 — Музыка.

15.15 — 15.30 — Перестройка публициста бІаргашца (гІалгІай меттала).

17.15 — Передачай программа. Хаоттам.

17.16 — Дикал — предприяте кизга (гІалгІай меттала).

17.31 — «ЦІе сийгаш» (гІалгІай меттала).

17.46 — Юртара вахар.

18.00 — Керда хоамаш.

18.30 — 19.00 — ХХ областной партконференце делегаташта лаьрхІа долча концерта дахододар.

Хьаьтталш

Тахан республике гІоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, Іуйрийна дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 2—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 2—7, Грозне 4—6 градус йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана —1 —6, дийнахьа 0 +5 градус йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907. г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехкокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-53-12. промышленностеи транспортеи — 2-75-81. 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84. 2-90-66; культура — 2-64-75. 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907 г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-53-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81. 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66 2-47-84; культуры — 2-64-75. 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувлшинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ02363. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4002.